

GOD ZAL ZORGEN

EEN WARE GESCHIEDENIS
DOOR ANTHONIA MARGARETHA

NIJKERK — G. F. CALLENBACH

GOD ZAL ZORGEN

EEN WARE GESCHIEDENIS

DOOR

ANTHONIA MARGARETHA

NIJKERK — G. F. CALLENBACH

WOORD VOORAF.

De hoofdpersoon van dit verhaal, die nog maar enkele jaren geleden overleed, heeft zelf mij medegedeeld, althans in hoofdzaak, wat in de volgende bladzijden is beschreven.

Zijn kinderen hadden er geen bezwaar tegen, dat, natuurlijk met wijziging der familienamen, zijn bijzondere ervaring van Gods trouwe zorg in breederen kring bekend werd. Hijzelf zou hierin zich zeker hebben verblijd, want gaarne maakte hij Davids woord tot het zijne :

Dan zal ik elk, die 't heilspoor bijster is,
Vrijmoedig al Uw rechte wegen leeren!
De zondaar zal zich dan tot U bekeeren,
En scheppen moed uit mijn behoudenis.

Psalm 51 : 7a.

DE SCHRIJFSTER.

STANDBEELD VAN TSAAR PETER DEN GROOTE TE ST. PETERSBURG
hem voorstellende als redder van schipbrékelingen te Kronstadt in 1721

I.

De familie Verhaar.

Het was in 1841.

Willem II, de grootvader van onze koningin regeerde over ons land.

Ik breng u bij de familie Verhaar, die wij aantreffen in hun woning op de Marinewerf te Rotterdam. Het ruime huis wordt door twee gezinnen bewoond. Vroeger had de oude Verhaar het alleen, maar sedert Jan, de jongste zoon, getrouwd is, heeft men het in tweeën verdeeld.

Jan, die in dit huis is geboren, was wat blij dat zijn vader en moeder genegen waren een gedeelte er van af te staan, en zodoende een plaatsje in te ruimen voor Marie, zijn jonge vrouw.

Immers, als je altijd op de werf geweest ben, zolang je heugt, kan je moeilijk ergens anders meer wennen.

't Is er zoo levendig en gezellig!

Natuurlijk moet je niet bang zijn van een beetje drukte en rumoer, dat spreekt vanzelf. Integendeel, je moet al dat lawaai liefhebben, en het saai vinden, vreeselijk saai, als je niets hoort.

Een scheepswerf, waarop stilte heerscht, doet denken aan een winkel, waarin men de deurbel nooit hoort.

Neen, dat onafgebroken vervaarlijke leven moet je als muziek in de ooren zijn. Van den vroegen morgen tot den laten avond moet je niets liever hooren dan klinken en hameren, en daar tusschen door de luide stemmen der werklieden. Ze moeten wel hard roepen, die mannen, om boven het hol gedaver der klinkhamers uit te komen, die telkens met dezelfde kracht en in driftig tempo neerdalen op het in aanbouw zijnde schip. Zij, die reeds lang dit vak beoefenen, zijn dan ook allemaal min of meer doof. Hun trommelvlies heeft dagelijks te veel te lijden. 's Morgens, bij het aanlichten van den dag, krijg je eerst die verschrikkelijke bel te hooren, die door heel den omtrek klinkt en tot ver over het water weergalmt. Haar taak is het, de mannen die reeds op weg naar hun werk zijn, tot flink doorloopen aan te sporen. Ze weten het: als de tweede bel aanstonds gaat, dan moeten ze „binnen”, dat wil zeggen door de poort zijn. Bij het derde luiden wordt deze gesloten. De te-laat-komers kunnen rechtsomkeert maken en weér naar huis gaan.

De familie Verhaar woont echter op de werf, dus achter de poort, zoodat dit lot vader noch zoon ooit treffen kan. Niettemin zorgen beiden er voor, altijd vroeg genoeg te zijn.

Dat mag ook wel, want de oude Verhaar is reeds van kommandeur bevorderd tot meesterknecht, en daardoor belast met het toezicht. Hij is dus verplicht een goed voorbeeld te geven aan anderen.

Van zijn vier zoons zijn er twee timmerman ge-

worden, één vaart op zee, maar Jan heeft reeds van kindsaf gezegd dat hij scheepmaker zal worden, evenals zijn vader, en anders niets.

Dat er een flinke vakman uit hem zal groeien is te voorzien.

Van het oogenblik af dat hij loopen kon, scharrelde hij op de werf rond. Al heel jong kende hij de werklui bij name, en allen kenden hem.

In het eerst was zijn moeder hem dikwijls in huis komen halen, want zij vond het te gevaarlijk op de werf.

De grond, die toch al zoo ongelijk is, ligt hier en daar vol met scherven glas of kleine stukjes ijzer. En houtspaanders zie je natuurlijk overal. Het minste wat Jan overkomen kon, als hij viel, was, dat zijn handen vol met splinters kwamen.

Daarbij nog dit — hoe menigmaal viel er bij ongeluk eens 'n hamer of een ander werktuig boven van een in aanbouw zijnd schip naar beneden! Zoo iets moest eens op Jan's hoofd terechtkomen!

Maar Jan was niet bang en zag nooit gevaar. Je hadt wel dagwerk den jongen telkens binnen te halen!

„Laat hem maar loopen, vrouw Verhaar, wij zullen wel een oogje in 't zeil houden!” hadden ze toen tot haar gezegd, en Jan genoot voortaan met volle teugen van zijn vrijheid.

Toen hij naar school moest, kwam er 'n groote verandering in zijn leven. 's Morgens vóór schafttijd, 'smiddags tusschen twaalf en twee, zoodra hij zijn eten op had, en

na vieren was hij echter toch altijd, evenals vroeger, op de werf te vinden.

Als een rat klom hij langs het houten staketsel der steigers naar boven om poolshoogte te gaan nemen op het schip. In stilte, zonder dat hij hiervan iets liet merken, controleerde hij het werkvolk, of er wel goed opgeschoten werd.

Toen hij een jaar of tien was kwam hij eens opgetogen thuis uit school.

Nou had de „mesjeu” ¹⁾ vanmorgen wat moois verteld!

De scheepmakers hadden Holland beroemd gemaakt. Geen volk kon zoo goed schepen bouwen als het Hollandsche volk. Dat erkende men in heel Europa.

Claes Willemszoon Musch, een Noord-Hollandsche schipper had in 1694 aan niemand minder dan aan tsaar Peter den Groote, het scheepswerk moeten leeren.

De tsaar nam hem in zijn dienst, en toen hij een jaar later stierf, keerde deze aan de weduwe Musch jaarlijks een bedrag uit van vijfhonderd gulden.

Maar er was nog meer gebeurd!

In 1697 was Peter de Groote zélf naar Holland gekomen. De weduwe Musch had hij in Zaandam een bezoek gebracht. Daarna had hij zich op de werf van Lijnst Teeuwiszoon Rogge gewoon verhuurd als werkmán onder den naam van Pieter Michaelof.

---

¹⁾ Mesjeu, verbastering van het Fransche „Monsieur”. Zoo noemde men in dien tijd algemeen de schoolmeesters of hoofdonderwijzers, gelijk dit op vele plaatsen in het zuiden van ons land nog gebruikelijk is.

De heeren van zijn gevolg werden naar andere werkplaatsen gezonden; ieder moest een ambacht leeren, en de kleeding die daarbij behoorde aantrekken. Dat deed de tsaar zelf ook. Hij was een flinke, groote knecht, wel zeven voet lang.

Om twaalf uur hield hij gewoon met het volk schaft-tijd. Hij verlangde geen buitengewone eerbewijzen. Niemand, die hem kende, mocht hem bij zijn waren titel toespreken.

Hij hoopte onbekend te blijven, en door te gaan voor een gewonen Rus, die door zijn vorst naar Holland was gezonden om het scheepmaken te leeren.

Nog maar een dag of drie was hij zóó aan 't werk of een brief van een Hollander, die in Rusland vertoefde, bracht het geheim uit. Daar stond in dat de tsaar met zijn gevolg naar Zaandam was vertrokken, waar hij onbekend wenschte te blijven. Men moest evenwel maar eens goed opletten. De tsaar was van de andere Russen duidelijk te onderkennen, in de eerste plaats door zijn lengte, en voorts „aan de schuddingen van het hoofd en den rechterarm, en ook aan een kleine wrat op den rechterwang.”

Vrouw Verhaar luisterde met aandacht naar 'tgeen Jan vertelde. Ze had ook wel eens gehoord dat tsaar Peter in Zaandam was geweest, maar ze wist alles toch niet zoo in bijzonderheden als de meester het van morgen had verhaald.

Opgetogen als Jan was, wilde hij opnieuw aan 't vertellen gaan toen zijn vader thuis kwam. Maar deze

kalmeerde hem dadelijk aanmerkelijk door te zeggen:

„Nou, jongen, dacht je dat je vader dat nog niet wist? 'k Zou je er misschien nog veel meer van kunnen vertellen dan de mesjeu.”

„Maar vader”, zei Jan teleurgesteld, „waarom hebt u het mij dan vroeger nooit verteld? Goris en Herman hebben 't vast niet geweten, want dan waren ze zeker geen timmerman geworden. En Tinus ook, anders was hij niet naar zee gegaan.”

„'k Zou niet weten waarom niet.”

„Wel”, vond Jan, „als je vader nu scheepmaker is, en de scheepmakers Hollands roem hebben groot gemaakt, dan wordt je toch zelf natuurlijk óók scheepmaker!”

„Dat is nog zoo zeker niet. De zeevaarders hebben Holland óók groot gemaakt, dat kun je evengoed zeggen. Als ze niet zoo druk ter zee gevaren hadden, zouden de thuisblijvers zich nooit zoo op 't schepenmaken hebben toegelegd.”

Zie je, dat was een nieuw gezichtspunt.

Maar Jan bleef bij 'tgeen hij eerst beweerd had.

„Zou u er nog meer van kunnen vertellen, dan de mesjeu?” vroeg hij erg ongeloovig.

„Misschien wel”, zei Verhaar genoegelijk lachend. „Je begrijpt toch, dat ik de geschiedenis van mijn ambacht wel ken? Als zoo'n kleine peuter er belang in stelt, zou ik het dan niet doen? 'k Heb er genoeg over gelezen, hoor!”

„Vertelt u er mij dan álles van, wat u weet, vader!”

„Kom, kom, je kunt later zelf die boeken wel eens lezen. Altijd als het over Hollands bloeitijd gaat, worden je die dingen in bizonderheden verhaald. Dat hier in de leer komen uit Rusland werd toen mode. Vooral de Zaanlanden zijn er wèl bij gevaren. Er was haast geen fabriek of er werkte een Rus op. En de eigenaars hadden er heel wat voordeel van, dat snap je. Ze kregen een goed leergeld en een flinken knecht bovendien. Een molenmaker had eens zestien Russen bij zich in de leer. Beschuitbakken en 't boerenbedrijf kwamen ze ook in Holland leeren. Volgens jou redeneering zou je dus even goed molenmaker of beschuitbakker of boer kunnen worden.”

„Nee, nee, vader, dat gaat niet op. De tsaar is alleen maar sloopstimmerman geweest.”

„Rusland heeft heel wat aan ons kleine landje te danken”, zei Verhaar, en hij wreef zich vergenoegd in de vereelde handen.

„'k Heb wel eens hooren beweren dat ze nu nog in het Russisch heel wat Hollandsche namen gebruiken bij al wat op varen betrekking heeft. Ze spreken net zoo goed als wij van een bootsman, van een bramzeil, van bij-de-wind en onder-de-wind. Dat zou je niet denken, hè?”

Terwijl de oude Verhaar dit vertelde, kon je zien dat hij zoo echt in z'n knollentuin was. Hollands roem deed ook hem goed!

Al het gehoorde bleef Jan wekenlang bij. Gedurig sprak hij er met z'n moeder over, die hem altijd guldiger aanhoorde dan z'n vader.

's Nachts droomde hij, dat hij op de werf werkte, en dat de tsaar van Rusland kwam . . .

Toen hij eens iets van zijn droomen en mijmeren aan zijn moeder vertelde, lachte deze hem hartelijk uit.

„Kom, jongen, zet nu die malle dingen uit je hoofd. Zulke tijden beleven we nu niet meer. Ze kunnen nu in Rusland even goed schepen bouwen als wij hier. Dat hebben onze voorvaderen ze wel terdege geleerd, dat verzeker ik je.”

„Ach ja,” zei Jan, half verdrietig, „dat weet ik wel. Ik begrijp best dat *ik* den tsaar van Rusland nooit zal zien, noch veel minder voor hem zal werken . . . maar 'k zou zoo iets toch wel graag beleefd hebben, en u, Moeder?”

„Nou, ja, ik ook wel, maar dat behoort eenmaal tot de onmogelijkheden.”

„'k Zal toch blij zijn, als ik goed en wel op de werf ben, hoor, Moeder!”

„Dan moet je maar hard leeren, dan ben je de klassen gauw door!”

Dat knoopte Jan in z'n oor. Hij zorgde er voor, dat hij reeds op z'n elfde jaar de school als „volleerd” mocht verlaten.

Het leven op de werf viel Jan in geen enkel opzicht tegen. Iedereen mocht den vroolijken knaap graag lijden. Als scheepmakersleerling werd hij dadelijk bij een flinken voorman geplaatst, dien hij bij alle voorkomende werkzaamheden moest helpen. Hij bediende zijn „maat” op z'n wenken.

Wat was hij trotsch toen hij zijn eerste geld thuis bracht! Voor die twee cent in het uur, die hij verdiende, moest hij al het gereedschap van zijn voorman bij elkander houden, boutjes opzoeken, hakken en vijlen en altijd, terwijl deze werkte, diens werktuigen vasthouden. Van het *zien* werken moest hij leeren werken.

Had men hem de keus gegeven, dan had hij liever aan de „veldsmidse” gestaan om het vuur op te stoken, dat noodig was om de dikke planken in den gewenschten vorm om te buigen. Maar zijn vader oordeelde dat werk niet goed voor hem, daar hij vakman en geen sjouwerman moest worden. De jongens, die tot hun zestiende jaar aan de „veldsmidse” stonden, brachten het in den regel niet ver. Van lieverlede mocht hij zijn voorman al meer helpen en kleine, lichtere werkzaamheden alleen verrichten. Dit noemt men op de werf zeer eigenaardig „vuiltjes opruimen.”

Nooit, al werd hij zeventig jaar, zou hij den dag vergeten, waarop het eerste schip, waaraan hij meege werkt had, te water werd gelaten. IJverig had hij meegeholpen alle beletselen uit den weg te ruimen, waarna hij zoo gauw mogelijk op het schip was gekropen. Die korte reis moest hij meê maken!

In het eerst was er maar geen beweging in het logge gevaarte te krijgen, hoe het volk ook tobde, en sjarde en trok. Maar eensklaps voelde hij dat het vaartuig zachtjes begon te schuiven. Kalm en statig gleeed het toen over den „sleebalk” de helling af, het water in.

Geen spannender oogenblik dan dat de kop van 't halfvoltooide schip even onder water duikt, om daarna midden in de rivier weer boven te komen! Eerst nu is het in zijn element, dat bij machte is, jarenlangen arbeid in één oogenblik tijds te verzwelgen.

Jan bleef niet lang scheepmakersleerling, maar klom spoedig op. Voortaan mocht hij meê werken aan den „binnenboel” van 't schip, waaronder het „dek-leggen” behoorde en het maken van de schotten, die zich in de schepen bevinden. Maar nog altijd had hij niet anders te doen, dan wat zijn voorman hem belastte. Gedurig kreeg hij nu een anderen voorman, want als de eene karwei afgeloopen was, werd hij naar den baas gestuurd, die hem dan weer aan een anderen gezelschap ter hulp gaf. Altijd had hij echter maar één persoon te gehoorzamen, namelijk den maat onder wiens onmiddellijk toezicht hij werken moest.

Hij bracht nu al een aardige cent thuis; meer dan viermaal zooveel als in het begin.

Moeder Verhaar dacht er met schrik aan, hoe de tijd langzaam maar zeker naderde, waarop haar jongste zoon zou moeten loten.

Hij, met zijn hooge gestalte en zijn forsche armen, zou een modelsoldaat kunnen worden, dat was zeker.

Maar z'n moeder was doodsbenuwd van oorlog.

Je kondt toch nooit weten hoe spoedig het weêr uit zou zijn met den vrede.

Hadden ze niet in 1830 ineens midden in de ellende

gezet en met dien Belgischen opstand? En wat had het in Frankrijk gespookt tijdens de Juli-Revolutie!

Nee, zij zag Jan liever met de teerkwast loopen dan met het geweer.

Ach heden, moeder Verhaar wist maar al te goed hoeveel ellende de oorlog met zich bracht.

Hoevelen van haar familie hadden niet onder Napoleon meê moeten optrekken! Ze herinnerde zich nog hoe ze 's avonds niet in slaap kon komen als haar vader van den oorlog verteld had....

Eén ding was gelukkig: persoonlijke dienstplicht bestond er in dien tijd niet. Als je er in lootte, kon je een remplaçant of plaatsvervanger koopen. Je verruilde dan je nummer met iemand die vrijgeloot was, en betaalde hem daarvoor een paar honderd, soms wel zeshonderd gulden.

Goris had van z'n vader ook een remplaçant gehad, daarover was z'n moeder wát verheugd geweest.

„Jan”, vroeg vrouw Verhaar eens, „zou je er niet tegen opzien in dienst te gaan? Over een goed jaar moet je al loten.”

„Ach, moeder, ik denk maar: geen zorgen vóór den tijd. Trouwens, vader heeft mij net zoo goed als Goris een plaatsvervanger beloofd. Van onder dienst gaan is dus geen sprake.”

Dat was een pak van 't hart! Dat wist ze niet eens. Ze begon dadelijk 's avonds aan haar man haar vreugde hierover meê te deelen.

„Zoo, heb ik dat beloofd? Daar weet ik anders niets

meer van. Jan kan wel zooveel vertellen. 'k Heb er een bitter klein beetje zin in, zooveel geld uit te geven voor die enkele maanden."

"'t Gaat over meer dan een paar maanden, vader," zei Jan die juist binnen was gekomen, en gehoord had waarover het gesprek liep. Hij ging dicht bij den ouden man staan, klopte hem vertrouwelijk op den schouder en vervolgde:

"Ja, ja, vadertje, u kunt zeggen wat u wilt, maar u bent uw woord kwijt. Ik reken er dan ook vast op, dat ik niet onder dienst hoef, al loot ik er in . . . ."

"Jongen, schei uit, ik vertel je dat ik geen zin heb zooveel geld uit te geven . . . ."

"O, *zin*, dat begrijp ik. 't Zal natuurlijk prettiger zijn, als ik vrijloot, dat zijn kosten gespaard . . . ."

"'k Ben toch blij dat je Jan een remplaçant beloofd hebt", zei vrouw Verhaar, die sedert ze dit wist, heelemaal er van opgelucht was, „want beloften moet men houden, heb je altijd aan de kinderen geleerd."

Verhaar begon een beetje onrustig op z'n stoel heen en weér te draaien. Ze zouden het hem lastig genoeg kunnen maken, moeder en zoon. Twee tegen één, dat ging niet aan . . . . maar hij was van plan stijf op z'n stuk te blijven staan.

"'k Heb er nu eenmaal geen zin in, zeg ik", hield hij koppig vol. „Als je dan niet dienen wil, dan moet je maar zorgen dat je vóór je moet loten, getrouwd ben . . . ."

Toen hij Jan aankeek, moest hij zelf lachen om 'tgeen.

hij gezegd had. De jongen was wel groot en farsch, maar hij had nog zoo'n echt blozend jongensgezicht, met hier en daar een enkel zacht haartje onder z'n neus. Zich hem getrouwd voor te stellen, was wat al te bespottelijk.

„Zie je”, zei vrouw Verhaar bijna wanhopig, „loten kan hij alleen wel, maar om te kunnen trouwen, moeten ze met z'n beiden wezen . . .”

„O, dat is het minste bezwaar,” zei Jan. „Nummer twee zou wel te vinden zijn!” En hij dacht, toen hij dit zeide, dadelijk aan Marie Verduin, een vriendin van een van z'n zusters.

„Onzin, jongen, 't is maar gekheid van me . . .”

„Maar er is toch een bepaling in de wet, dat gehuwden van de loting worden vrijgesteld?”

Jan sprak in ernst, maar z'n vader en moeder moesten allebei hartelijk om hem lachen.

Vrouw Verhaar zou wel op een andere manier probeeren haar zin te krijgen, wacht maar, als Jan maar eens eenmaal de kamer uit was.

Jan liep een beetje geprikkeld weg. 't Was toch geen onzin, wat hij zei. Er trouwden er toch tegenwoordig zoovelen heel vroeg, om van den dienst vrij te zijn. 't Was toch een bepaling van de wet! Was die wet dan zóó bespottelijk? Hij hield er niets van, dat er om hem gelachen werd.

Verhaar en zijn vrouw bleven samen in de kamer. Ze zaten tegenover elkaar aan tafel. Zij schonk hem een kom heete koffie in, die hij langzaam opslurpte.

„Geen vreeselijker iets dan oorlog,” vond ze. „Dáár ben ik toch zoo bang van! 'k Vergeet nooit, hoe we allemaal zaten te rillen en te huiveren als vader van den oorlog vertelde . . . .”

Ze deed moeite zich bijna-vergeten verhalen uit haar jonge jaren voor den geest te roepen. Ze putte zich heel dien avond uit in het opdisschen van de ijselijkste gebeurtenissen uit verschillende oorlogen . . . .

Maar ze had er niet veel wil van. Verhaar zat onder alles door rustig met zijn groote vereelde hand een vroolijk wijsje te trommelen op de groengeverfde tafel.

In haar hart was ze verontwaardigd over zóóveel onverschilligheid, waar het toch het lot gold van hun jongsten zoon, zoo'n oppassenden jongen.

Vragend keek ze haar man aan, alsof ze zeggen wilde: „Trek je je daar nu heelemaal niets van aan?”

Verhaar weerstond den verwijtenden blik van z'n vrouw. Hij nam z'n korte pijpje even uit den mond, lachte slim en zei:

„Jan zal zooveel ondervinding niet opdoen als hij onder dienst is, want we hebben nu vréde.”

„Nu, ja, maar wie zal zeggen wat het 't volgend jaar is, als Jan onder dienst moet?”

„Dat zal *ik* zeggen: dan hebben we nog vrede. Ons volk is het twisten en oorlogvoeren gelukkig eindelijk moede. Hoe het ook woelt en gist in een groot gedeelte van Europa, wij genieten zelfs een ongestoorde *binnen-*landsche rust. En dat zegt wat bij ons! Verleden jaar heeft koning Willem I door den drang der omstandig-

heden de onafhankelijkheid moeten erkennen van het koninkrijk België. Van 't jaar hebben we pas Willem II op den troon gekregen. Denk je heusch dat onze nieuwe koning nu al naar oorlog verlangt? 'k Ben er heel gerust op, hoor, vóór Jan weér uit dienst is, zal er in ons landje niets bizonders gebeuren. 't Zal overal net zoo rustig blijven als het nu is, dat verzeker ik je."

Vrouw Verhaar begreep, dat, wilde ze haar zin hebben, er uit een ander vaatje getapt moest worden.

Den laatsten pijl, dien ze op haar boog had, ging ze nu verschieten.

„Je hebt het Jan eerlijk beloofd, man. Zoo er nu eens verwijdering ontstaat tusschen jou en hem, en dat om een paar honderd gulden?"

„Kom, kom, 't zal zoo'n vaart niet loopen, wees maar niet ongerust."

Hij stak zijn pijp op en ging naar buiten.

Vrouw Verhaar zuchtte zwaar, ze zag er geen licht in, hoe ze de zaak van alle kanten bekeek.

Ze wist niet, dat ze met haar laatste gezegde haar man pijnlijk had gewond tusschen de gespen en het pantsier.

Jan hield zich goed en deed alsof er niets gebeurd was. Hij behandelde zijn vader met denzelfden eerbied als deze altijd van hem gewoon was.

Maar één ding merkte Verhaar wel, dat al zei Jan niets, zijn zoon zich in hem teleurgesteld had gevoeld.

Hij hoopte iederen dag dat Jan opnieuw over de zaak

zou beginnen, maar deze zweeg er over, en bleef er over zwijgen.

En Verhaar wilde niet de minste zijn, door er zelf over te beginnen. Hoewel het hem geëerd zou hebben, meende hij dat dit zijn eer tena kwam.

„Vader,” vroeg Jan op zekeren avond heel onverwachts, zonder eenige inleiding, „k wil een meisje vragen. U hebt toch niets tegen Marie Verduin?”

„Mina's vriendin? Nee, dat vind ik een aardige meid.”

Verhaar was bovenmate verrast, maar zei niets meer. Hij wilde maar eens afwachten hoe de zaak verder zou afloopen. Hij wist in ieder geval, en dat vond hij prettig, dat zijn vrouw wonder veel ophad met Marie Verduin. Alleen, ze was nog wat jong.

Eer het veertien dagen verder was, bracht Jan Marie Verduin als „zijn meisje” bij zijn ouders. De wederzijdsche familie was met deze voorloopige verbintenis erg ingenomen, al hadden ze allen, zonder onderscheid, dit ééne bezwaar, dat Jan en Marie nog te jong waren.

Dit vonden ze zelf ook; het was eenvoudig niet tegen te spreken.

Verhaar had veel last van de verkoeling, die er tusschen hem en zijn zoon was ontstaan. Het was niet zóó dat een vreemde dit merkte, neen, zelfs zijn vrouw of Marie bespeurden er niets van.

Jan sprak er nooit tegen iemand over.

Maar Verhaar voelde des te beter dat er iets zat wat niet in den haak was.

Hij wist het: hij had wat goed te maken bij Jan.

„Zóó zal ik het aanleggen,” zei hij op zekeren Zaterdagavond hardop tegen zichzelf, want hij was heelemaal alleen thuis, niemand kon dus naar hem luisteren.

Zijn vrouw was boodschappen doen, en Jan naar de familie Verduin.

„Dát lijkt mij een goede oplossing van de kwestie. Dan heeft Jan z'n zin, en ik heb m'n zin.”

En onwillekeurig sloeg hij met z'n breede hand op de tafel, zoodat de kopjes, die op 't theeblad stonden, er van rinkelden.

Nadat hij er eerst met z'n vrouw over gesproken had, en deze er haar goedkeuring aan hechtte, bood hij Jan de helft van hun ruime woning aan als hij zou gaan trouwen.

Hij behoefde dan geen huur te betalen, ter vergoeding van den geweigerden remplaçant.

„Is nu alles weêr tusschen ons beiden, als vroeger, Jan?” vroeg Verhaar toen ze een oogenblik alleen waren.

„Ja, vader, hier hebt u mijn hand er op.”

En zóó vinden we in 1841, het jaar waarin Jan eigenlijk had moeten loten, het huis van den ouden Verhaar in tweeën bewoond.

De oude lui huizen vóór, de jongelui achter.

Jong getrouwd.

Toen de jonge Verhaar bij den vader van Marie over trouwen was begonnen, had deze bedenkelijk het hoofd geschud.

„Je weet nog niet wat er in de wereld te koop is, jongen, je moet je niet zoo vroeg in de zorgen steken . . .”

„Maar u weet waarom het gaat. Als ik een jaar weg moet om te gaan dienen, dan ben ik op de werf m'n plaatsje kwijt. Niet, dat ik bang ben, dat ze mij na verloop van tijd niet terug willen hebben, maar u begrijpt ook wel, dat ik er altijd meê achteruit ga.”

Ja, dat wisten ze. Er waren groote bezwaren aan verbonden om zoo vroeg te trouwen, maar de bezwaren van in dienst gaan waren nóg groter.

„'t Kost heel wat moeite om je meê in 't bootje te krijgen”, zei Jan schertsend tot zijn meisje.

„Niet zonder reden”, vond deze. „Verdien je nu echt genoeg om er op te kunnen trouwen? 'k Houd niet van armoe lijden, dat moet je weten.”

„Ken jij genoeg van de huishouding om het geld dat ik verdien op de beste manier uit te geven?” was zijn lang niet domme wedervraag.

„Daar moet je 't maar op wagen.”

„Nou, dan moet jij 't er ook maar op wagen, Marie, net zoo goed als ik.”

En ze hadden het er op gewaagd.

Ze waren verstandig begonnen, zóó zelfs dat ze menig bruidspaar, dat in jaren hun vooruit was, tot voorbeeld hadden kunnen dienen.

Ze waren heel gewoon met hun familie naar 't stadhuis toe geloopt. Ze vonden het onnoodig geld verspillen om dat eindje te gaan rijden, een weelde die tegenwoordig zelfs arbeidersmensen zich veroorloven.

Hij was getrouwd in zijn „aanneepak”, zij in haar eenvoudige, maar keurige zwarte „aanneemjapon”.

Maar nieuwe hoofddeksels moesten ze zich voor die gelegenheid toch aanschaffen.

Hij moest een hoogen hoed hebben; nu, dien had je later toch wel eens nodig bij doop of begrafenis; zij een kapotje met keelbanden, dat hoorde eenmaal zoo. Eigenlijk stond die hooge hoed hem even komiek als haar het kapotje.

Hun gezichten waren er nog te jong voor. 't Leek wel of ze „trouwpertijtje” speelden!

't Was echter wel terdege „meenens” geweest, want ze wonen nu al in hun eigen huisje.

Ze hebben het er best naar hun zin.

Samen dragen ze nu hun zorgen: die huisvader van achttien jaar en die huismoeder van zeventien.

't Ziet er keurig netjes, maar hoogst eenvoudig uit in het woonvertrek van Jan en Marie.

Achter deze kamer hebben ze een kleine keuken met steenen vloer. Daar mag de jonge vrouw ploeteren en plassen, zooveel ze maar wil. Binnen kan ze 't netjes houden.

En dat doet ze ook.

Het koper van de kleine potkachel met platte pijp blinkt dat het een lust is om te zien.

Voor het raam hangt een hagelwit rolgordijn. Op de vensterbank staat een hor van blauw-geverfd fijn gaas in sierlijk uitgeschulpte zwarte omlijsting. Onwillekeurig telt Jan gedurig de witte tatsen, waarmee het gaas in de lijst bevestigd is. Aan iederen kant van het hor heeft Marie op een wit schoteltje een mooie, bloeiende geranium neergezet, in rood-geverfden pot.

Het volk dat naar de werf gaat, kan dus heelemaal niet inkijken, zelfs al loopt het vlak langs het huis.

De groen-geverfde vierkante tafel met rood-bruinen rand hebben ze vlak voor het raam geschoven. Ter weerszijde hiervan staan een paar stoelen met biezen zittingen. Onder de tafel liggen op den bruin-houten vloer biezen matten. Voor het linnenkastje ziet men een rood-met-zwart gestreept kleedje, voor de kachel een zeiltje, en voor de deur een stevige mat met een ouden aardappelzak er over heen. Tegen het inloopen, weet ge, want het kan soms vuil zijn op de werf.

Het mooiste meubelstuk uit de heele kamer is natuurlijk het mahoniehout-geverfde kastje. Bovenop staan twee groote vazen van dof wit glaswerk, waarop een paar kleurige ruikers zijn afgebeeld. In 't midden heeft Marie haar groote, mooie naaidoos gezet.

Over alles lag nog de gloed van 't nieuwe. 't Was er echt gezellig, al zou zoo'n Hollandsch binnenhuisje tegenwoordig menigeen te eenvoudig zijn.

Niet eens een karpét op den vloer, of een zeiltje over tafel! Daar moet men tegenwoordig niet om komen!

Maar weet ge wat het mooie er van was?

Alles was eerlijk betaald; er was zelfs niets op afbetaling gekocht. Dát wilde men vroeger niet, daar waren de menschen toen nog te degelijk voor.

Als we daarenboven hooren dat ze niet eens à het geld besteed hebben, dat ze beschikbaar hadden, dan vinden wij ze al héél verstandig, en dat voor zulke jonge menschen.

„We moeten een appeltje voor den dorst bewaren”, had Jan gezegd. „Je kunt nooit weten, ik kon eens ziek worden, en dan stonden de verdiensten stil. Of jij kon eens niet goed worden, en dokteren kost altijd veel.”

Het geld dat ze over hadden werd netjes bewaard in een groen-steenen varkentje, dat ze achter een stapel lakens in de linnenkast verborgen hadden.

Het woog heerlijk zwaar, vond Marie. En Jan was van plan er iederen Zaterdag nog wat bij te doen! Dat zou hij altijd eerst van zijn verdiensten afnemen. Het overige geld gaf hij vol vertrouwen aan zijn jonge vrouw.

„Je moet de tering naar de nering leeren zetten”, had hij gezegd.

„Je zult zien dat ik dit best kan; je mag er gerust eerst nog wat afhouden voor tabak.”

We behoeven niet te vragen of de jonge vrouw Verhaar zich gelukkig gevoelt in haar eigen woning. Dat is haar wel aan te zien. Om haar frisschen mond plooit zich voortdurend een opgewekte glimlach.

Jan Verhaar heeft werkelijk geen slechte keus gedaan. Zijn vrouw ziet er aantrekkelijk uit, het mooie haar eenvoudig opgemaakt met een scheiding in het midden.

Het volk op de werf vond Jan nog zoo dom niet!

Zij had het op haar manier druk. Ze was bij moeder thuis wel aan orde en regelmaat gewend, maar om zóó naar de klok te leven, als ze hier op de werf deden, dat moest ze eigenlijk nog leeren.

Vroeger sprak ze altijd van „bij negenen” of „bij twaalven”, maar hier heette het twee minuten vóór acht of drie minuten over één. En één minuut te laat was hier véél te laat.

Tusschen half elf en kwart vóór elf was de poort open. Dan kwamen de vrouwen, soms de kinderen, van de werklui hun mannen of vaders koffie brengen in een klein bruin koperen keteltje. Over het deksel heen lag gewoonlijk het kommetje, waaruit gedronken moest worden. Melk en suiker was er thuis al bij gedaan.

De jonge Verhaar had ook zoo'n keteltje, en z'n vrouw deed haar uiterste best altijd precies op tijd te zijn.

Ze herademde altijd even als het half elf was geslagen. Dan werd al het gereedschap een oogenblik neergelegd en kwam het volk van de in aanbouw zijnde schepen af, om op den grond neergehurkt hun koffie warm op te slurpen. Meestal zochten ze een plaatsje uit dicht bij den romp van een half-voltooid vaartuig. Ze waren dan, al naardat het noodig was, beschut tegen de zonnestralen of tegen den regen.

De meeste vrouwen bleven even staan praten, en

namen dan het leege keteltje meê, als ze naar huis gingen.

Vrouw Verhaar zorgde altijd dat ze vóór kwart voor elf weêr binnen was. Want dan begon ineens al dat vervaarlijke lawaai weêr, waaraan zij nog maar niet kon wennen.

„Dat moet je nog mooi leeren vinden”, had haar man lachend gezegd. „Dat is de eentonige zang van den arbeid, die hier heel den omtrek wakker houdt en werklust geeft.”

„t Hangt er maar van af hoe je de dingen bekijkt”, vond zijn vrouw. „k Wil je wel zeggen dat ik hier op de werf pas de rust van den Zondag heb leeren waardeeren.”

„k Heb je altijd nog beloofd dat ik je op een Zondag de heele werf eens zou laten zien. Help me maar onthouden: den eersten Zondag den besten dat het mooi weêr is.”

Vrouw Verhaar vergat niet, er haar man aan te herinneren.

„Je hebt toch je beste japon niet aan?” vroeg hij vóór ze op pad gingen.

„Neen, kijk maar, 'k moet me nog verkleeden.”

„Want je kon wel eens vuil worden, of hier of daar ergens aan blijven haken. We zullen natuurlijk zoo voorzichtig mogelijk doen. Kun je goed klauteren?”

„Dat zal je meevallen”, zei Marie moedig.

„k Heb aan vader even den sleutel van het kantoor gevraagd, dan kan ik je dat ook laten zien. Als we maar beloofden nergens aan te zullen komen, en na de

deur goed gesloten te hebben, den sleutel straks weêr thuis te brengen."

„Kijk, hier zitten nu de klerken te werken. En dáár de directeur. Zie je, hij kan van hier uit de heele werf over zien. Hierachter is de teekenkamer. Evenzoo goed als van een huis maakt men van een schip vooraf een teekening en een berekening."

„Wat hangen hier 'n platen van schepen!"

„Ja, die zijn allemaal door deze werf afgeleverd. Aardig, hè? Hier is voor jou verder niet zoo heel veel te zien, dat begrijp je toch niet. Buiten op de werf kan ik je alles beter uitleggen. We zullen eerst gaan naar het geraamte, dat noem je een schip in de spanten. Je weet wel dat ze bij het bouwen van een schip den visch tot model genomen hebben? In plaats van den ruggegraat hebben wij de kiel; de spanten zijn om zoo te zeggen de ribben. Als het geraamte klaar is, ben je al een heel eind, want dat is het kunstigste van den heelen bouw."

Ze liepen het schip heelemaal langs. Gedurig wees Jan z'n vrouw een lat of een blok of een stuk ijzer, waar ze overheen moest stappen.

Zoo kwamen ze bij het tweede schip, waarvan de romp al klaar was.

„Hier zullen we nu eens in gaan; ga maar voorzichtig de ladder op, ik zal je wel vasthouden.

„Zie je, dit schip kan nu over een paar weken van stapel loopen. Een werf helt altijd af naar het water zoodat het schip, als het op den sledebalk is ge-

plaatst, met geleidingen aan beide zijden om het overzijaan te beletten, door zijn eigen zwaarte het water inglijdt.

„Het bekleeden van het schip is betrekkelijk eenvoudig; de balken geven den vorm aan. Door schaven en buigen krijgt men die rondhouten in hun behoorlijken vorm. Je begrijpt wel, die ribbepalken zijn allemaal ongelijk, verder naar voren of verder naar achteren moet de vorm weer anders zijn. De buitenvlakken van de balken moeten het beloop van het schip volgen...”

Met veel belangstelling nam vrouw Verhaar kennis van dit alles.

„k Wist niet dat er nog zóó veel vastzat aan 't bouwen van een schip. 't Is wèl een kunstwerk.”

„Natuurlijk, er moet op gerekend worden dat het bij het drijven volkomen in evenwicht blijven zal.”

„Nu zal ik je nog eens een draaibank laten zien, waar ze de ijzeren stangen ronddraaien. De werkman houdt zijn vijl er stil tegen aan, en zoo worden ze in den gewenschten vorm gebracht.”

Verhaar hielp zijn vrouw het schip weêr af.

„Kijk”, zei hij in 't langs komen, „hier is tegenwoordig mijn plaatsje. We zijn nu bezig den romp waterdicht te maken. Dat noem je breeuwen. Je neemt uitgeplozen touw, dat we kortweg „werk” noemen, en daar stop je al de naden en voegen van het schip meê dicht. Als je er dat werk goed ingeslagen hebt met den breeuwhamer, ga je er met de teerkwast overheen...”

„Ruik je daarom altijd zoo naar teer?”

„Ja, is 't geen lekkere lucht?”

Verhaar haalde diep adem, om de reuk van de teer goed te kunnen inhalen.

Bij het naar huis gaan wees hij haar nog even de draaibank, en legde haar uit, hoe de verschillende snelheid verkregen wordt door den riem over assen van verschillende dikte te leggen.

„Prettig dat je me nu alles eens goed hebt laten zien en uitgelegd”, zei ze dankbaar. „Wat is dat al lang in de pen geweest!”

„Ja, dat gaat altijd zoo; iets wat zóó voor de hand ligt, wordt nog al eens uitgesteld. Ga nu maar metéén even meê naar 't eind van de werf, waar ons bootje ligt in den inham. 't Is pas geverfd. Vindt je 't geen mooie groene kleur? Vlak er naast ligt mijn eigen beun of vischkaar, hoe je 't ding maar noemen wilt. Daar houd ik de visch, die ik Zondags vang, levend in tot 's Maandags. Kijk, 't water stroomt er door heen. Zoo zijn de visschen wel gevangen, maar ze blijven toch in hun element. Altijd was er bij ons Zondags visch op tafel, zoo je weet. Daar zorgde *ik* voor. Maar 'k heb Moeder dadelijk gezegd dat het ophield als ik getrouwd was. Dan geef ik 't geen ik vang aan m'n vrouw, zei ik, en dit vond Moeder heel natuurlijk. Wat er overblijft verkoop ik 's Maandags aan m'n kameraden. Ze vechten er bijna om, dat begrijp je, want mijn visch is altijd springlevend en ik ben er niet duur meê.”

„Je kunt Moeder toch ook nog wel eens een portie geven”, vond Marie.

„Nou, dat wil ik af en toe ook doen, dat was ik al van plan, maar zie je, regel is het toch niet meer. Geen lekkerder eten dan visch, vooral op Zondag, dan heb je zoo goed den tijd er op je dooie gemak de graten uit te halen. Door de week moet je je veel te veel haasten. Daarom alleen zou ik het al heerlijk gevonden hebben op de werf te blijven wonen, omdat je dan het water vlak bij hebt, zoodat je er heelemaal niet voor behoeft te loopen als je wilt gaan visschen.”

„Ja, dat is heerlijk”, moest z'n vrouw toestemmen.

„Nu even bij vader den sleutel afgeven van het kantoor, en dan gaan we naar huis. De koffie zal smaken”, zei Verhaar. „'k Wil je wel vertellen dat deze tocht me veel meer vermoeid heeft dan m'n werk door de week. 'k Zal blij zijn als ik zit.”

„Laten we dan bij Moeder gaan koffiedrinken, die heeft ze nu al klaar, dat weet ik zeker.”

Doordat ze zoo goed met elkander konden opschieten was het erg gezellig dat ze zoo dicht bij woonden.

Moeder Verhaar was een verstandige vrouw. Ze bemoeide zich zoo weinig mogelijk met het huishouden van haar zoon. Alleen als haar schoondochter om raad of hulp kwam vragen stond zij altijd voor hen klaar. En Marie deed dikwijls boodschappen voor haar moeder of hielp haar met het naaien, want ze was bijzonder vlug met de naald.

Het schip, waarop Verhaar met z'n vrouw was geweest dien Zondagmorgen, nu een paar weken geleden, was zonder ongelukken van stapel gelooopen.

Verhaar had nu weêr ander werk gekregen, daar ze met breeuwen klaar waren. Zoo was er altijd veel afwisseling bij het scheepmakerswerk.

Was je aan een ander gedeelte van het vaartuig bezig, dan kwam je ook weer tusschen heel ander volk te staan. 't Was Maandagmorgen.

Enkelen van Jans goede bekenden waren langs zijn beun geloopt om te zien of hij nog visch overhad. En jawel hoor, Verhaar had nog genoeg te koop.

„Houden jelui ook van visch?” had Jan aan de maats gevraagd, met wie hij nu werkte.

„Ik wèl”, zei de een.

„Ik ook,” antwoordde de ander.

„Voor van de week ben ik ze alweêr kwijt, maar als je voortaan 's Maandags eens een voordeelig koopje wilt hebben, dan zeg je 't mij maar vooruit, dan zal ik ze voor jelui bewaren. Want iedereen is er altijd als de kippen bij om mij m'n visch af te koopen. Maar 'k verdeel 't zoo'n beetje, weet je: de eene week heeft deze eens de voorkeur, de andere week die.”

„Hoe kom je aan die visch, Verhaar?” vroeg Hoogebloom.

„Wel, Zondags visch ik altijd; er zit genoeg in dezen omtrek. Dan is 't hier zoo stil, en dan verschalk je ze veel gemakkelijker dan door de week.”

„Op mij moet je maar niet rekenen als koper,” zei Van Vliet, „ik wil je visch niet hebben.”

„Waarom niet, ben je bang dat ze niet versch is? 'k Lever ze niet anders dan springlevend af.”

„O, nee, daarvan niet, daar heb ik niet eens aan gedacht. 'k Wil alleen je visch niet, omdat je ze op Zondag vangt.”

„Nou, dat is ver gezocht!” zei Verhaar geraakt. „Denk je dat dit soms aan die beestjes te proeven is? Ze zijn wat fijn, dat zegt iedereen.”

„Dat geloof ik wel, maar in dit geval zeg ik: de heler is zoo goed als de steler.”

„Wou je beweren dat ik ze steel?” vloog Jan op.

„Nee, dat niet. Maar Zondags behoor je niet te visschen.”

„Dus je vindt dat ik daar kwaad aan doe?”

„Natuurlijk, je moest liever naar de kerk gaan.”

„Weet je wat het verschil is?” vroeg Jan. „In de kerk verdien je niet, en in je bootje wèl.”

En Verhaar lachte hartelijk en luidkeels; hij vond zichzelf heel wat verstandiger dan z'n domme kameraads.

Vervelend dat hij nu juist terecht was gekomen bij zoo'n paar vrome kerels.

Al kwam het niet elken dag tepas, zoo nu en dan hadden ze het toch wel eens over God en Zijn dienst, over rusten op Zondag en meer zulke dingen.

Dat moest uit zijn, vond hij.

Den eersten keer den beste, dat het gesprek weêr dien kant uit ging, zou hij er een eind aan maken.

Al heel spoedig bood zich daartoe de gelegenheid aan.

„'k Wou dat jullie eindelijk eens ophielden, altijd met datzelfde gezanik”, en driftig gooide Verhaar zijn

werktuigen neer. „Anders vraag ik aan den baas om een andere plaats . . . .”

„Dat hoeft niet, Jan”, zei Hoogeboom vriendelijk. „We wisten niet dat het je zoo hinderde, maar voortaan zul je geen last meer van ons hebben.”

„Nou, 't is te hopen”, was Jans onwillig antwoord.

Bij het naar huis gaan maakten Van Vliet en Hoogeboom samen een afspraak.

„We moeten er niet meer met hem over spreken, hij wordt er boos om.”

„Dat zal 't beste zijn. 't Is jammer van den kerel, 't is zoo'n door en door goeie vent. Je zoudt hem het goede zoo gunnen.”

„Ja, maar je kunt hem je geloof niet opdringen. Hij wil er nu eenmaal niet van hooren. 't Eenige wat we voor hem doen kunnen, is voor hem bidden en dan Gods tijd afwachten.”

Piet en Kees hielden zich trouw aan de afspraak, zelfs al prikkelde Verhaar hen zoo nu en dan door te vertellen wat hij zooal op Zondag deed, hoeveel hij gevangen had, en waarheen hij met z'n vrouw geweest was.

Want zoo af en toe gingen ze samen uit.

Waarom zouden ze het niet doen?

Ze hadden geen kinderen, die hen aan huis bonden. Marie was nog jong en levenslustig genoeg om met haar man eens een pretje te willen hebben. Bioscopen waren er toen nog wel niet, maar als men uit wilde gaan, kon men toch even goed z'n geld kwijtraken, en z'n tijd zoek brengen als tegenwoordig.

„We zullen niet zoo dwaas zijn om voor onze neefjes en nichtjes te gaan sparen”, vond hij. „Maar we zullen in 't redelijke genieten wat er te genieten valt.”

Zoo leefden ze vroolijk en onbezorgd voort.

Ze hadden al wat hun hart begeerde. Aan hun geluk ontbrak maar één ding, en dat was, dat er geen wieg over den vloer kwam.

Heimelijk had Jan dáárvor het geld bestemd, dat ze in hun groene varkentje hadden.

Nu het daarvoor niet noodig bleek te zijn, zag hij het nut van al dat sparen niet in.

Zoo kwam er allengs de slof in om er Zaterdag wat bij te doen.

Hij ging zelfs nog verder, en schudde er soms wat uit als hij eens met z'n vrouw van huis wilde.

Van alleen uitgaan hield hij niet. In een herberg zou hij nooit komen. Z'n hoogste eer stelde hij er in, van een onbesproken, goed zedelijk gedrag te zijn.

„En als je dat wilt blijven”, aldus redeneerde hij, „dan moet je niet uitgaan met je vrienden maar met je vrouw. Je vrienden trachten je soms te verleiden tot allerlei verkeerde dingen en dat zal je vrouw nooit doen.”

Zoo bleef hij, ook al miste hij thuis een wieg en wat daarin hoorde, een oppassend werkman.

Hij kon nooit begrijpen hoe „vrome” menschen het altijd zoo druk over de zonde konden hebben.

Was hij bijvoorbeeld dan zoo slecht? Deed hij zoo-veel kwaad? Hij zou niet weten waarom of waarmee!

Natuurlijk, er waren altijd menschen, die zelfs in het onschuldigste genoegden zooals onder anderen in visschen op Zondag, kwaad zagen.

Maar zóó dacht hij niet over de dingen.

III.

Nood leert bidden.

Verscheidene jaren zijn verlopen.

We willen eens gaan zien hoe Jan en Marie het maken.

Het ál te jeugdige, dat hen vroeger zoo bizonder kenmerkte, is er af.

Jan is vier-en-twintig, en Marie drie-en-twintig.

De eenige verandering, die we bij hen opmerken, is echter niet, dat ze wat ouder zijn geworden, maar vooral dat ze veel rijker zijn dan toen we hen het laatst zagen.

Ga maar meê naar binnen, dan zal ik 't u laten zien.

't Is er nog even netjes, maar ook nog even eenvoudig als vroeger. De gloed van het nieuwe is echter overal af. Dat verwondert ons volstrekt niet, want ze zijn al zes jaar getrouwd.

Maar iets staat er in de kamer, dat er vroeger niet stond. Kijk, daar in dien hoek: die lage schommelwieg met dat groen-saaien kleed er om heen.

Daar ligt hun kleine Johannes in te kraaien van de

pret. Vrouw Verhaar heeft het nu heel wat volhandiger gekregen. En ze was zóó aan haar gemakkelijk leventje gewend!

Ge begrijpt, dat heeft ze er graag voor over. Zelfs haar man moet zich wat leeren schikken. 't Gebeurt dat Johannes haar 's morgens zóó de handen bindt, dat zij met haar koffie nog maar op 't nippertje komt.

„De kleine was zeker lastig?” vraagt haar man dan vergoelijkend. Hij begrijpt wel dat z'n vrouw nog wat aan al die drukte moet wennen. Haar handen staan er nog verkeerd voor. Dat zal alles wel terecht komen langzamerhand, een beetje geduld maar, en dan is die moeilijkheid overwonnen.

Vrouw Verhaar weet het te waardeeren, dat haar man, die anders nog wel eens driftig kan zijn, zoo zacht en goed voor haar is. 't Kost haar geen geringe inspanning met dien kleinen Johannes te leeren omspringen. Soms huilt hij zoo erbarmelijk, dat hij haar een heelen nacht uit den slaap houdt.

Dan heeft hij pijn in z'n buikje, want als hem niets scheelt, is hij het aardigste en vrolijkste kereltje dat er bestaat.

Zijn vader is erg wijs met hem. Vóór hij de deur uitgaat, zal hij altijd zachtjes naar de schommelwieg sluipen om zijn zoontje goeden dag te zeggen.

„Pas op, hoor, dat je hem niet wakker maakt! 'k Ben veel te blij dat hij stil is.”

„Zal je goed op hem passen, als ik weg ben?” vroeg hij eens bezorgd.

„Kom, laat nou naar je kijken! Zou ik niet goed op m'n eigen kind passen?” antwoordde toen zijn vrouw lachend. „Je moet niet denken dat ik zelf nu nóg een kind ben. Al was ik niet getrouwd, dan zou ik tóch van 't jaar meerderjarig zijn geworden!”

„Ja, dat is waar. Je wordt al vreeselĳk oud. 't Zou bijna kunnen gebeuren dat je van ouderdom niet goed op hem paste.”

Beiden lachten toen vrouw Verhaar haar man uitliet. 't Was toch heerlijk dat hij zooveel zorg voor den kleinen jongen had.

Daar ging de tweede bel en al het werkvolk stroomde naar binnen.

Toch kon zij Verhaar nog goed in 't oog houden, hoewel al die mannen ongeveer dezelfde werkpakken droegen. Maar hij stak minstens een half hoofd boven ieder ander uit.

Bijna was hij nu bij 't schip. Nog even bleef z'n vrouw in de deur staan. Ze zag hoe hij zijn gereedschap opnam, en met z'n lange armen den hamer boven zijn hoofd uitzwaaide.

Toen keerde ze zich om en ging naar binnen. Dàt was altijd zijn afscheidsgroet aan haar.

Even hield zij haar hand tegen haar voorhoofd aangedrukt. Haar slapen bonsden; ze had hoofdpijn.

„Dat komt van de zorgen”, zei ze bij zichzelf met een flauwen glimlach.

't Was waar: ze had tegenwoordig zorgen, die ze tot heden toe niet gekend had.

„Al was ik niet getrouwd, dan zou ik tóch van 't jaar meerderjarig
zijn geworden!“ blz. 40

En deze drukten haar dáárom zoo zwaar, wíjl zij ze voor haar man verborgen wilde houden.

Hij zou het tóch niet kunnen begrijpen, meende ze.

De prijzen der levensmiddelen waren over het algemeen hoog. Men klaagt *nu* wel eens over dure tijden, maar vroeger was het al of niet duur zijn der aller-eerste levensbehoefte veel wisselvalliger dan tegenwoordig. Van een langzaam of gebrekkig verkeer is thans geen sprake meer, zoodat men nu, dank zij de snelle en geregelde middelen van vervoer, van heinde en ver binnen korten tijd betrekken kan wat men in eigen land of provincie tekortkomt.

En dat liet voorheen veel te wenschen over.

Zoo'n kleinen dikzak hield je ook niet voor niemendal! Jarenlang had ze nooit meer dan één halven liter melk per dag noodig gehad, maar wat deed ze dáár nu meé? Wat kostte dat kleine ventje haar niet aan zeep, om zijn kleertjes voortdurend schoon te houden. Hoe menigmaal moest ze de kachel extra oppoken om aan warm water te komen voor het kinderwaschje of om de bouten goed heet te hebben, tegen dat ze strijken ging.

Al vertelde ze dit alles aan haar man, hij zou er tóch niets van begrijpen!

Een feit was het, dat ze tegenwoordig gedurig geld tekortkwam. Ze durfde het haast niet vertellen. Wat moesten anderen dan, die een groot huisgezin hadden?"

Verhaar zag echter al gauw dat er z'n vrouw iets in den weg zat.

„Wat heb je toch, Marie? Je kijkt zoo sip, dat ben ik niet van je gewoon!”

„Ach, nou je er naar vraagt, wil ik het je wel zeggn. 'k Was anders van plan het maar voor me te houden. 'k Vind het wel vreeselijk naar om het te zeggen, maar 'k kom gedurig geld tekort aan 't eind van de week. En 'k kan toch geen schulden maken. Wie zegt me dat er over een poos betere tijden voor ons zullen aanbreken?”

„Zóó, kom je niet meer toe met mijn verdiensten? Dat is een vervelend geval.”

Verhaar krabde zich achter 't oor en dacht in stilte over de zaak na. „'k Zal je zeggen wat ik doen zal”, zei hij na een poos. „'k Zal eens een groot nieuw werpnet knoopen, en dan zien wat meer visch te vangen. Daar zit altijd een aardige bijverdienste in.”

Dadelijk begon hij er 's avonds meê. Vroolijk fluitend, z'n pet een beetje scheef op 't hoofd, werkte hij er aan, de lus van het touw om zijn grooten rechtervoet.

In 't eerst wilde het niet erg vlotten. Hij was vergeten hoe hij de knoopen leggen moest, maar nadat hij een paar maal opnieuw begonnen was, ging het best.

„'t Zal gauw klaar zijn, hoor! 'k Wed dat ik er Zondag over een week meê uit kan. En dan vang ik vast driemaal zooveel als vroeger.”

Wat was vrouw Verhaar dankbaar, dat ze haar nood geklaagd had. Nu zou alles weêr in 't reine komen!

Met eenige spanning werd de Zondag verbeid, waarop het nieuwe net zou geprobeerd worden.

't Was gelukkig verrukkelijk weêr. Een van die

heerlijke morgens, waarop heel de natuur meêwerkt om je in een prettige stemming te brengen.

Moedig stapte Verhaar de deur uit, met het zware net over z'n rechterarm geslagen. Lange einden touw sleepten hem achterna. Hij neuriede een vroolijk wijsje, en verheugde zich nu al dat hij straks z'n vrouw zou kunnen roepen, om haar de volle beun te laten zien.

„Kom om elf uur maar vast een zoodje halen voor ons zèlf”, had hij goedig gezegd vóór hij wegging.

„Wil ik je soms koffie brengen in 't bootje?” Zij wou van haar kant ook alles doen om het hem prettig en gemakkelijk te maken.

„Heel goed”, antwoordde hij verstrooid. Al z'n gedachten waren bij z'n nieuwe net.

Wat was het heerlijk rustig op de werf. Hij moest z'n vrouw gelijk geven, dat was toch ook wel eens prettig, zoo'n diepe, ernstige stilte.

In de verte hoorde je de klokken luiden.

De rivier was zoo glad als een spiegel en werd heerlijk verwarmd door de gouden zonnestrallen.

Behoedzaam stapte Verhaar in 't bootje, dat aan den oever lag. 't Water mocht er niet van rimpelen; hij droeg zooveel mogelijk zorg dat het vaartuigje niet ging schommelen; de visschen behoefden niet gewaarschuwd te worden.

Met aandacht keek hij het net nog eens na. Voorzover hij zien kon, mankeerde er niets aan.

Wat een fijn net! 't Had bijna een meter middellijn. 't Was aan den uitersten rand bezet met looden door-

boorde kogels, waardoor een touw geregen was. Met één grooten zwaai moest hij het net vlak op het water zien te werpen, zoodat het zoo wijd mogelijk uitgespreid onmiddellijk naar de diepte zonk. Na verloop van tijd zou hij het heel voorzichtig ophalen aan de dunnere touwtjes, welke hij in z'n hand vereenigd hield. Deze liepen door een ring, die midden in het net aangebracht was. Daardoor trok hij het tegelijk op en dicht, zoodat de gevangen visschen er niet meer uit konden en aan de oppervlakte van de rivier gebracht werden.

Met beide handen haalde hij het werpnet wijd uiteen, en stond zoo midden tusschen de kunstig-geknoopte touwmassa rechtop in het bootje, dat ondanks zijn pogen om dit tegen te gaan, toch licht schommelde.

„Voorzichtig maar!” hoorde hij zich ineens toeroepen.

Hij keek om, en zag Hoogeboom en Van Vliet, die op weg waren naar de kerk.

„Zeg, hou nou op, 'k ben niet van gisteren!” riep hij vroolijk terug, z'n kameraads vriendelijk toeknikkend en even nakijkend. Hij wachtte met opzet tot ze voorbij waren, daar hij al z'n aandacht noodig had bij zijn werk.

„Ga jelui maar naar de kerk, ik blijf visschen!” mompelde hij.

De beide gezellen stapten stevig door; ze moesten haast maken, wilden ze nog bijtijds op de plaats hunner bestemming zijn.

Met een grooten zwaai werpt Jan zijn net uit . . . .

Onmiddellijk daarop hoort men nog een plons in 't water . . . .

De twee kerkgangers kijken onwillekeurig om . . . .

„Verhaar is over boord geslagen! Laten we hem zien te redden!”

Ze hollen den dijk af, midden door het hooge gras, springen een klein slootje over, en ijlen naar den waterkant.

Ze bezinnen zich geen oogenblik, maar begeven zich als goede zwemmers zonder bedenken te water. Hun jassen hebben ze al loopend reeds uitgetrokken en weg-geworpen.

Daar vliegen Van Vliets schoenen over het oeverzand; hijzelf zwemt reeds met een paar forsche slagen naar de plaats des onheils.

Gelukkig dat Hoogeboom hem achterop komt, want 't kost bijna bovenmenselijke kracht Verhaar uit de breede rivier te halen.

„Nou begrijp ik waarom hij zoo zwaar was”, zei Hoogeboom, die geduldig het water liet druipen uit z'n kletsnatte kleeren.

„Ja, nou zie ik het ook,” bracht Van Vliet er met moeite uit.

Hij hijgde nóg naar z'n adem.

„Kijk eens aan, dat zware werpnet is met een paar mazen aan een knoop van zijn vest blijven haken . . .” en hij bukte zich om het meteen los te maken.

„'t Is een wonder dat hij gered is. Niets zou natuurlijker zijn geweest dan dat hij onmiddellijk was gezonken.”

„Misschien heeft God nog wel het goede met hem voor”, zei Hoogeboom geroerd.

„Hij kan hier niet blijven liggen; laten we hem voorzichtig opnemen en naar huis dragen.”

Van Vliet liep achteruit, Hoogeboom vooruit.

„Zouden we z'n vrouw eerst niet even waarschuwen? Ze zal anders zoo schrikken . . . .”

Opzij van z'n huis legden ze hem zacht neder.

Van Vliet lichtte de klink van de deur op, en riep om het hoekje:

„Ben je binnen, vrouw Verhaar?”

„Ja, wat is er? Mensch, wat ben je nat! Wat is er met je gebeurd? Ben je in 't water gevallen?”

„Nee, maar 'k heb er wel in gelegen, zooals je ziet. 'k Ben er in gesprongen. We hebben er je man uitgehaald. Hij is, Goddank, gered!

Vrouw Verhaar gaf een luiden gil en stootte Van Vliet driftig op zij. Ze wilde de werf oprennen, maar Hoogeboom was daar om haar tegen te houden.

„Hola, je hoeft niet zoo ver te loopen. Hier ligt Jan, hij is wel buiten kennis, maar hij leeft toch nog!”

„Breng hem binnen”, beval ze met schorre stem, bevend over al haar leden.

Zwijgend namen de beide mannen hem op, en legden hem op den steenen vloer in het kleine keukentje.

„Hij leeft toch nog?” vroeg ze, terwijl een hevige angst haar aangreep. Zij begon te snikken en kreeg het bijna op de zenuwen.

„Wel zeker, hij haalt adem. Zóó toen we hem uit 't water hadden, heb ik hem voorover op zijn buik op mijn éene knie gelegd, en toen is het water uit z'n

longen geloopen. Je kon zien dat hij dadelijk bijkwam. Hij zal aanstonds zijn oogen wel opendoen. Wees nu als-'t-je-belieft kalm, haal droge kleeren en maak een bed voor hem in orde. Dan moet je het straks maar eens op je zenuwen krijgen, als je er den tijd toe hebt."

Hoogeboom was wat kort aangebonden. Altijd die kunsten bij vrouwen . . . . Aan tranen hadden ze geen behoefte op 't oogenblik. Het heele keukentje droop toch al . . . .

Vrouw Verhaar, niet gewoon zoo barsch aangesproken te worden, herstelde zich onmiddellijk. Ze zou eerst schoon goed halen . . . .

„Het bed is al klaar," zei ze na een oogenblik, „en hier heb ik schoon goed . . . ."

Ze hadden den drenkeling de natte kleeren reeds uitgetrokken, en deden hem nu vlug droge aan. Daarop werd hij op bed gelegd.

Even sloeg hij de oogen op, glimlachte flauw, maar kon nog niet spreken.

„Wat moeten *wij* nu?" vroegen de redders aan elkander, lachend om hun natte plunje . . . . Zóó over straat gaan, dat kon niet . . . ."

„'k Zal jelui andere kleeren geven, van Verhaar . . . . die zullen je wel te groot zijn, maar wat geeft dat . . . ."

„Nu een warme kop koffie," noodde ze hartelijk toen Hoogeboom en Van Vliet weér binnen kwamen in de geleende kleeren . . . .

„Zie zoo, vrouwtje", zei Hoogeboom vriendelijk, „leer nu één ding van ons, als er wat te helpen valt, blijf dan goed bij je positieven . . . ."

Hij had een beetje spijt, dat hij haar straks zoo driftig had toegesproken.

„Ja maar”, verontschuldigde ze zich, „hij had eens dood moeten zijn!”

„’t Is grooter wonder dat hij nog leeft dan dat hij verdronken was...” en nu vertelden ze hoe ze hem in het water hadden hooren vallen, en dat ze er hem gelukkig nog juist bijtijds hadden kunnen uithalen.

„Wel toevallig”, zei vrouw Verhaar dankbaar, „dat jelui er net langs moesten komen....”

„Noem jij dat maar toeval, *wij* noemen het Gods bestuur”, sprak Van Vliet ernstig.

„Kom, kerel, ga je meê naar huis...”

En zonder dat vrouw Verhaar er aan gedacht had hen te bedanken, vertrokken ze.

Zij ging stil bij het bed zitten, en nam de bleeke hand, die boven op het dek lag, zacht in de hare.

Zóó zag Verhaar haar zitten, toen hij weer heelemaal bijkwam. Langzaam draaide hij z’n hoofd naar haar toe en keek haar veelbeteekenend aan. Zij voelde dat hij haar even de vingers drukte.

„Goddank, dat je nog leeft!” zei ze geroerd.

„Zeg dat wèl. ’t Heeft maar weinig gescheeld of ’k was weg geweest.... wèg.... voor goed wèg.... waar zou ik dan nu zijn?”

Zij zag hoe hij huiverde.

„Hoe kwam het toch dat je je moest laten redden, je kan toch anders zoo goed zwemmen?”

„Ineens zag ik dat het net met één van zijn mazen bleef haken aan een knoop van m'n vest. Mèt dat ik 't zag, sloeg ik, meegesleurd door het zware touwwerk, met een plons over boord. 'k Had nog juist den tijd om te denken: Jan, daar ga je naar de diepte, met het groote net meê, en je komt niet meer boven . . .”

„Ik dacht dat Hoogeboom en Van Vliet je hadden zien drijven . . .”

„Dat is ook zoo; als door een wonder bleef ik, op een mij onverklaarbare wijze, nog een oogenblik als een meeuw op het water drijven, totdat m'n kameraads me konden grijpen en redden. Toen heb ik zeker m'n bewustzijn verloren, want verder weet ik niets meer . . . Maar ze zullen een heele sjouw aan me gehad hebben . . .”

Verhaar zweeg en bleef een poos stil liggen met z'n gezicht naar den muur gekeerd.

Zijn vrouw durfde zich niet verroeren.

Wat er in hem omging, kon zij niet gissen, al meende ze van wèl.

Hoewel gewoon altijd heel open en rond met z'n vrouw om te gaan, had hij haar ditmaal niet àlles verteld. Uit valsche schaamte had hij iets verzwegen, al gevoelde hij dat dit niet goed van hem was.

Toen hij dat ondeelbare oogenblik op 't water was blijven drijven, inplaats van naar de diepte te zinken, had hij gebeden.

Hij, Jan Verhaar, had *gebeden*, niet voor den vorm, maar met heel zijn hart, uit het diepst zijner ziel.

En, o wonder, God had zijn gebed gehoord.

Hoe kort het was, God had het ook *verhoord*.

Dáárvan was hij nu het levend bewijs.

Toen hij den dood zóó dicht voor oogen zag, had hij in z'n wanhoop gesmeekt:

„O, God, red mij, dan zal ik U voortaan dienen!”

Niemand, geen sterveling op aarde had het gehoord, wist er van, maar God had hem zijn wensch gegeven.

't Was nu aan hem zijn belofte te houden.

Daarover dacht hij thans na.

„Eén ding heb ik ondervonden,” zei Verhaar tot z'n vrienden toen hij weêr met hen aan 't werk was op het bijna voltooide schip.

„En dat is?” vroegen beiden gelijktijdig.

„Dat nood leert bidden.”

„Zóó,” zei Hoogeboom, „'k weet anders niet of dat wel waar is. Menigeen, die zich plotseling in gevaar ziet, komt een vloek op de lippen. Nood kan toch geen bidden en vloeken leeren.”

„Dat is een onmogelijkheid,” viel Van Vliet bij. „Bidden kan alleen de Heilige Geest je leeren. En als jij gebeden hebt en niet gevloekt, dan is dat een antwoord geweest op ons gebed voor jou.”

„Hebben jelui dan voor mij gebeden?” stamelde Verhaar verlegen en verrast. Zoo gauw hij van de werf af was, had hij nooit meer aan hen gedacht, maar altijd alleen aan zijn eigen belangen. „Wat voor belang stellen jelui dan in mij en waarom?”

„Wel, man, je hebt een ziel te verliezen, daar hebben

we het vroeger wel eens met je over gehad. Maar omdat je er nooit van hooren wou, zwegen we er in 't vervolg over, en zijn toen voor je gaan bidden. Dit kon je ons niet verbieden."

„Je hebt met de daad getoond belang in mij te stellen, en daar kan ik jelui nooit dankbaar genoeg voor zijn. 'k Wil je eerlijk bekennen dat *ik* niet zoo gauw met m'n beste pak aan, voor een ander in 't water zou springen. 'k Heb het niet aan jelui verdiend . . . ."

„Nou, nou, toe maar hoor, dat zal wel schikken. Verklaar ons nou alleen hoe het komt dat je, terwijl je beweert nooit aan God te denken, hem toch aanriep toen je in nood verkeerde?"

„Dat is mijzelf even onverklaarbaar als het feit, dat ik niet onmiddellijk naar de diepte ben gezonken," moest Verhaar eerlijk bekennen,

„Heel die geschiedenis beschouw ik als een gebedsverhooring. Gods wegen zijn wonderbaar", zei Van Vliet. „Altijd als wij samen naar de kerk gingen en hier langs kwamen, zagen we jou aan 't visschen. Nooit kon ik dan de bede om je bekeering onderdrukken . . ."

„Zoo ging het mij ook," zei Hoogeboom. „Zelfs in de kerk dacht ik nog dikwijls aan je als de dominée bad om bekeering van zondaars . . . ."

„O, maar zoo ver is het nog niet met me, hoor!" poogde Verhaar schertsend te zeggen.

„Dan zullen we tot zolang voor je blijven bidden", beloofden Hoogeboom en Van Vliet ernstig.

„Dat hoeft anders niet", had Verhaar willen zeggen,

maar de woorden bestierven hem op de lippen. Waarom die mannen te kwetsen, die waarlijk getoond hadden z'n vrienden te zijn?

Hij zweeg en stapte van het onderwerp af.

Maar hoe hij er ook tegen worstelde en streed, hij kon z'n gedachten niet gevangen leggen. Gedurig moest hij aan 't gesprokene terugdenken.

Hoe akelig duidelijk kwam hem den dag voor den geest, waarop hij belijdenis des geloofs had afgelegd! Eerst nu zag hij in hoe hij toen geveinsd had. Hij was naar de catechisatie gegaan, alleen omdat z'n vader en moeder het noodig hadden gevonden. Zoo gauw mogelijk had hij zich laten „aannemen”, om er af te zijn. Toen was hij één keer „aan tafel” geweest, omdat dit gebruikelijk was. Daarna had hij feitelijk voor goed afscheid van de kerk genomen. Zoo nu en dan, met Oudejaar of met Paschen ging hij wel eens, maar dan toch meer voor de aardigheid.

Wat was er terechtgekomen van zijn beloften?

„En nu heb je weêr wat beloofd!” fluisterde zijn ontwakend geweten hem toe. „Zul je het er nu even slecht afbrengen?” Neen, dat mocht, dat zou niet gebeuren!

Eerst na dit ernstig voornemen werd het iets rustiger bij hem van binnen.

IV.

Verschil van inzicht.

„Ga je weêr visschen?” vroeg vrouw Verhaar den volgenden Zondagmorgen min of meer bezorgd. De schrik van de vorige week zat haar nog in de leden. „'k Vind je moest het maar een paar weken overslaan. Of ga je tóch?”

„Nee, 'k ben het niet van plan.”

„Je hebt er toch den schrik niet van gekregen? Of ben je bang geworden?”

Ze vroeg het, maar ze vond het eigenlijk niets voor hém. Op de werf was het óók wel gevaarlijk, en toch ging hij er altijd even gerust heen, zelfs al was er pas een ongeluk gebeurd. Hoeveel mannen liepen er niet op 't Kralingsche Veer rond met éen oog of éen arm of met een mismaakte hand of voet. Ja, in 't scheepmakersbedrijf kon je heel gemakkelijk een ongeluk oploopen, maar, zie je, *doodelijke* ongelukken kwamen toch maar zelden voor!

Zonder 't antwoord af te wachten, informeerde ze verder wat hij dán ging doen. Ze kon zich niet voorstellen, dat haar man den geheelen Zondagmorgen stilletjes aan de tafel zou blijven zitten.

„'k Ga naar de kerk”, verraste hij haar. „Ga je meê? Moeder wil best op onzen kleinen Hannes passen.”

„Wel nee”, weerde ze gauw, een beetje overbluft, af. „'k Ging toch ook nooit meê visschen!”

Ze zag dat haar antwoord er niet prettig bij hem inviel, en daarom liet ze er dadelijk vriendelijk op volgen:

„k Zal zorgen dat de koffie klaar is als je terugkomt!”

Verhaar drong er niet verder op aan, maar ging toch teleurgesteld heen, dat merkte ze heel goed.

„t Zou zoo'n mooie wandeling zijn geweest”, zei hij toen ze hem uitliet. „t Weér is net zoo mooi als verleden week Zondag.”

Van uit de deur had je het prachtigste uitzicht over het staal-blauwe, zacht-rimpelende water, waarin de gouden zonnestrallen zich heerlijk weerspiegelden. Aan den wijden diep-blauwen hemel zag je hier en daar een paar witte wolkjes.

„Ja, 't zal mooi zijn op den dijk, alleen een beetje stoffig!” zei ze met een zweem van spijt. — 't Was nu te laat, er viel niet meer aan te veranderen. Met eenigen tegenzin ging ze naar binnen. Den geheelen dag hield ze een onvoldaan gevoel over zich.

Langzaam liep Verhaar den dijk op; er lag nog een spijtige trek om z'n mond. Waarom was Marie nu niet meê gegaan? Hoeveel gemakkelijker zou hem dan deze kerkgang gevallen zijn. Maar, hij moest toegeven, 't was zijn eigen schuld. Waarom had hij z'n vrouw niet dadelijk alles verteld? Hoe langer hij het uitstelde, hoe moeilijker het hem vallen zou, dat voelde hij.

De mooie natuur rondom hem bracht hem spoedig beter in z'n humeur. De stilte deed hem weldadig aan.

Ter weerszij van het water zag hij de kleine kleurige huisjes van Kralingsche veer en IJselmonde.

Over een groot gedeelte van de rivier lagen zeilschepen geankerd, dicht naast elkaar, als zochten ze gezelligheid. Overal aan boord kon je zien dat het Zondag was. Geen enkele schippersvrouw zag je aan de wasch of aan 't aardappelen-schillen. Integendeel, daar voor hem uit, zag je menig schipperspaar netjes aangekleed naar de kerk gaan.

Anderen kwamen hem achterop. Verhaar liep langzaam door, hij wist dat hij vroeg genoeg was.

Daar voelde hij een hand zich op den schouder leggen.

„Je bent er nu beter aan toe, dan verleden week om dezen tijd, kameraad!”

Verhaar keek om en zag Van Vliet in z'n vroolijke oogen.

„Waar ga je naar toe?” vroeg Hoogeboom hem eveneens ter zijde komend.

„'k Ben op weg naar de kerk”, zei Verhaar zonder omwegen. „'k Loop dus zoover met jelui meê als ik mag. 'k Hoop voortaan Zondags niet meer te gaan visschen.”

„Heb je er dan schrik van gekregen?”

„Ja; dat is te zeggen: niet van 't visschen, maar wel van het werken op Zondag. 'k Zie nu pas in hoe lankmoedig God jegens mij geweest is, en onophoudelijk pijnigt mij de gedachte of Hij mij mijn zonden wel zou willen vergeven . . . .”

„God wil onze zonden verzoenen door het bloed van Christus”, zei Hoogeboom ernstig.

„Als ik dat maar gelooven kon . . . .” zuchtte Verhaar.

„Je moet God gelooven op Zijn Woord . . . . Hij is geen mensch, dat Hij liegen zou . . . .”

„Maar ik heb Hem zóó langen tijd verloochend, hoewel ik toch beter wist . . . .”

„Indien wij onze zonden *belijden*, Hij is getrouw en rechtvaardig, dat Hij ons de zonden *vergeve*, en ons reinige van alle ongerechtigheid. Zóó staat het woordelijk in den Bijbel . . . .”

Ze stapten nu een heel eind door zonder te spreken.

Elk volgde den loop zijner eigene gedachten, hoewel hetzelfde onderwerp hen alle drie bezighield.

Op den terugweg naar huis werd eveneens weinig gesproken.

Bij den ingang naar de werf, voor het kleine poortje dat toegang gaf tot Verhaars woning als de ijzeren poort op slot was, namen de vrienden afscheid. Ze drukten elkaar stevig de hand.

„Mag ik voortaan altijd met jelui meê naar de kerk?”

„Natuurlijk, kerel, graag, moet je dat nog vragen? Je doet er ons zelfs een groot genoegen meê . . . .”

Wat waren ze toch hartelijk voor hem! Hij begreep niet, waaraan hij dat toch verdiend had. Hij werd er heelemaal beschaamd onder.

„Wat ik je nog vragen wou . . . .” zei Verhaar, vlak vóór hij zich omdraaide om achter 't poortje te verdwijnen,

„zullen jelui voor me blijven bidden, zooals je beloofd hebt?”

„Daar kun je op aan....” klonk het éénstemmig antwoord.

Verhaar sloot het poortje met zorg toe, en liep heel langzaam het kleine eindje dat hem nog restte.

Hij dacht na; hij was zichzelf een raadsel! Heel kort geleden had hij deze vrienden nog van zich af willen stooten, door te zeggen dat ze *niet* voor hem behoefden te bidden, en nu vroeg hij het hun zelf....

Hoe kwam het toch dat hij zoo veranderd was?

„k Kan toch merken dat je Zondag niet gevischt hebt. Als je maar erg voorzichtig doet, hoop ik toch dat je voortaan weér gaan zult.... 't Scheelt me te veel in de huishouding, hoor! En ons groene varkentje is ongelukkig leeg, zoodat we geen rooie cent meer achterbaks hebben. 't Is een dure tijd tegenwoordig....” klaagde vrouw Verhaar op zekeren dag.

„Noem je het ongelukkig, dat ons groene varkentje leeg is? Dat noem ik buitengewoon *gelukkig*. Liever een leeg varkentje dan een leege wieg, of heelemaal geen wieg....” En Verhaar stond op om den kleinen man er uit te halen, en op z'n knie te nemen.

Intusschen had hij den tijd zich te bedenken of hij 't zijn vrouw zeggen zou of niet, dat hij geen plan had Zondags óóit meer te visschen.

„k Hoop voortaan Zondags morgens naar de kerk te gaan....” Hij keek z'n vrouw aan, om te zien hoe ze het zou opnemen....

„Nou, dat is mij best, hoor, daar zal ik je niet van terughouden. De dag is lang genoeg, dan kan je toch altijd 's middags nog gaan visschen . . . .”

„Ja, dat is wel zoo, maar 'k wil voortaan Zondags God dienen . . . .”

„Door de week dus niet?” vroeg zij half-spottend.

Verhaar antwoordde niet; hij brak het gesprek af door zich met z'n kind te bemoeien.

Die vraag bleef hem evenwel bij. Zijn vrouw had hem door lichte spotternij van God willen verwijderen, maar juist het tegendeel bereikt.

Hij zag het nu héél duidelijk in: niet alleen op Zondag maar ook door de week moest hij, volgens zijn belofte, den God dienen, die zijn leven als door een wonder had willen redden.

Dagen, weken, maanden verlieden er . . . telkens kwam vrouw Verhaar weér op 'tzelfde terug. Haar man moest weér gaan visschen.

„'t Is toch zoo'n dure tijd tegenwoordig, je weet het niet half . . . .”

„Ach, vrouw, doe me nu het genoegen, en praat er niet meer over. 'k Heb er zoo'n last van. Heusch, 'k wil alles voor jou en het kind doen . . . je weet toch ook wel dat ik niet te lui ben om te werken . . . maar 'k kan niet, ik kan ècht niet . . . .”

En toen eerst vertelde hij van zijn gebed en de wonderbare verhooring er van. Met horten en stooten kwam het er uit.

Z'n vrouw hoorde hem zwijgend aan.

Daar de zaken zóó stonden, nam ze zich voor er nooit meer over te praten. Ze kende haar man immers te goed om te weten dat hij niet gemakkelijk terug zou komen op iets wat hij zich eerst voorgenomen had.

Maar — de tijden bleven duur, en de uitgaven waren vele. En vrouw Verhaar was een dochter Eva's. Ze zou het als een soort van triomf beschouwen, zoo ze hem van zijn dwaas voornemen kon afbrengen.

Op zekeren Zaterdagavond kwam juist de melkboer, toen Verhaar ook in de keuken was.

„'k Zal je de volgende week wel betalen...”

„Mijn geld is natuurlijk al weér lang op,” zei ze spijtig, toen de melkboer weg was. „Denk je nu heusch dat je er zoo'n kwaad mee zou doen, als je morgen weér eens ging visschen? 'k Vind het eigenlijk een bespottelijk denkbeeld van je...”

„Dat kan wel zijn. Ik doe het nu eenmaal niet, en daar is 't meê uit.”

„Vroeger verdiende je nog eens wat op Zondag, en nou kòst je dat kerken nog centen....”

„Wou je soms dat ik m'n hand leeg in 't zakje stopte?” vroeg hij geërgerd, en liep naar de linnenkast om er z'n goeie pet uit te halen. „Gegroet, hoor, 'k moet even naar den barbier...”

„Altijd weér datzelfde gezanik...” mopperde hij. „'k Word het eindelijk eens moe...”

Was dàt nu de vrucht van zijn bekeering?

Hoofdschuddend liep Verhaar de scheepswerf af. Hij

had niet zoo prikkelbaar moeten zijn... hij had niet aardig gedaan tegen z'n vrouw... Was het dan soms niet waar, dat ze het tegenwoordig tamelijk schraaltjes hadden? Haar zorgen waren inderdaad verzwaard...

Wat herinnerde hij zich nog goed, hoe Marie, vóór hun trouwen bedeesd gevraagd had: „Zeg, Jan, verdien je nu ècht genoeg om er op te kunnen trouwen? 'k Houd heelemaal niet van armoe lijden.”

Nou, zoo ver was het gelukkig ook nog nooit met hen gekomen. Maar als je eens rekende dat hij in de vier wintermaanden, als de huishouding 't meeste geld kostte aan vuur en licht, één gulden tachtig in de week minder verdiende dan in de acht zomermaanden! En dan kreeg je nèt Kerstmis en Nieuw-jaar! Werd hem voor iederen feestdag geen negentig cent gekort? Die dagen moest je toch óók leven; dan moest er ook gegeten en gedronken worden en de kachel gestookt! Neen, 't was geen wonder dat z'n vrouw wel eens klaagde.

Ze had gelijk. Hij zou het haar voortaan niet kwalijk meer nemen.... hij moest eens kalm en verstandig met haar redeneeren....

Terwijl Verhaar op weg naar den barbier aldus liep te mijmeren, had z'n vrouw vreeselijk het land.

Ze ondersteunde met haar elleboog op tafel haar moede hoofd met haar frissche, koude hand.

O, ze had zich wel voor 't hoofd willen slaan.... dat ze er nu tóch weêr over begonnen was, terwijl ze zoo goed wist dat Verhaar niet over te halen zou zijn, en dat hij er boos om zou worden....

De klok liet haar half-slag hooren, en waarschuwde de huisvrouw aan het opzetten van de pap te denken.

„Als hij thuis komt zal ik maar doen of er niets gebeurd is, en heel vriendelijk zijn,” besloot ze.

„Regent het?” deed ze verwonderd, toen ze Verhaar de voeten hoorde afstooten op den steenen drempel.

„Wat is je jas nat! Geef je pet maar hier, die zal ik wel even voor je uitslaan . . .”

„Je ben een best wijf . . .” zei Verhaar tevreden, blij dat z'n vrouw zoo goed in de stemming was. Daar zou het gesprek straks te beter om vlotten.

Vrouw Verhaar schepte, toen de klok negen uur sloeg, de pap op.

Ze vouwden hun handen en baden. Dit werd tegenwoordig nooit meer vergeten; vroeger schoot het er nog wel eens bij in! Ze lieten zich het avondeten allebei heerlijk smaken.

Toen Verhaar zijn bord leeg had, schoof hij het opzij, en vroeg: „Zeg nu eens eerlijk, hebben we het wel zoo slecht als jij soms laat voorkomen? Zoolang je nog zulke pap kan eten, en in zoo'n lekkere warme kamer zitten, en zulke nette kleeren dragen — heusch, dan is het nog zoo erg niet. Je bezwaart je ál maar over de toekomst, dat moet je niet doen. Je moet maar bij den dag leven. We zijn nog nooit iets tekort gekomen, dat zeg ik maar.”

Verhaar zette zijn stoel wat weg van de tafel, sloeg zijn lange armen om z'n hoog opgetrokken knieën, en

vouwde zóó z'n handen samen. Zijn beide kouse-voeten rustten op de sport van den stoel.

Hij zat in afwachting van wat zijn vrouw antwoorden zou, maar deze bleef zwijgen. In haar hart gaf ze haar man gelijk, doch dit wilde ze niet voetstoots toegeven.

„Je moet me niet kwalijk nemen, dat ik wel eens te weinig notitie nam van al wat je zei. Wij, mannen, denken wel eens gauw dat jelui je niets dan muizenissen in het hoofd halen. Maar toen ik daar straks naar den barbier ging heb ik er eens over nagedacht, en je hebt gelijk, alles gaat tegenwoordig anders dan vroeger. 'k Heb er me nooit genoeg rekenschap van gegeven wat mijn verandering voor jou beteekend heeft. 't Wou zeggen: in het geheel geen wereldsche vermaken meer en — groote vermindering van verdiensten. En daarvoor heb jij niets anders in de plaats gekregen, ik wèl.

„'k Heb werkelijk in 't eerst gehoopt, dat je dadelijk met mij meé zoudt wandelen op het nieuwe pad, één-zelfde nieuw leven. 'k Had je beter moeten kennen. Je hebt een veel te zelfstandig karakter om mij zoo maar blindelings te volgen op voor jou onbekende wegen. Maar daarover wou ik nu niet spreken, dat komt later.”

Hij ging verzitten, trok zijn stoel dicht bij tafel, en strekte zijn beide pezige armen recht voor zich uit.

Zóó, over de tafel heen, toonde hij zijn vrouw z'n beide vereelte werkhanden.

„Zien de handen van een luiaard er zóó uit als de mijne? Bekijk ze gerust!”

Maar zijn vrouw weerde ze af. Dat bedoelde ze immers

niet. Ze wist wel dat haar man niet te lui was om te werken. Dát had ze hem toch nooit verweten!

„Je hebt misschien niet ten onrechte zooveel grieven tegen mij”, zei hij eenvoudig, „maar ik heb er ook één tegen jou.” Hij stond op en liep met groote passen de kamer op en neér. Toen bleef hij stilstaan voor haar stoel.

„Je hebt laatst iets gezegd dat je niet meende.”

Zijn vrouw keek hem verwonderd aan. Wat beduidde dat nu, midden in dit gesprek?

„Toen ik dáár voor dood werd neergelegd”, en hij wees achter zich naar de bedsteê in den hoek van de kamer, „waren je eerste woorden, die je zei, toen je gewaar werd dat ik bijkwam, „Goddank dat je nog leeft.””

Zijn vrouw knikte bevestigend, ten teeken dat ze het zich nog heel goed herinnerde.

„En je bent er God heelemaal niet dankbaar voor geweest. In plaats dat je in deze dure tijden er aan denkt, hoe je weduwe had kunnen zijn, hoe je kostwinner in 't graf had kunnen liggen, hoe het best mogelijk was geweest dat jezelf je kost had moeten verdienen, ook voor het kind, hoor ik je nooit dankbaar roemen voor je weldaden, maar verwijt je je man dat hij niet hárd genoeg werkt.... Je hebt me diep gegriefd door me naar het hoofd te slingeren dat mijn kerkgaan „centen” kost. Drie kwart van het werkvolk op de werf gaat Zondags naar de herberg. Denk je dat dat goedkoop is?”

Weer liep hij de kamer op en neer en ging toen zitten.

Hij drukte zijn lippen vast op elkaar. Hij voelde dat

hij te heftig werd, hoewel hij zichzelf zóó beloofd had niet boos te zullen worden. Kon hij maar kalmer redeneeren!

„Wil je me een groot genoeg doen?” vroeg hij met zachte stem.

„Jawel,” antwoordde zijn vrouw. Ze had tranen in de oogen. Ze moest het toestemmen, ze was héél ondankebaar geweest. Ze had ál maar gezien op het weinige dat haar ontnomen was geworden, en in 't geheel niet gelet op het vele, op alles wat ze had mogen behouden.

„Praat me nooit meer over dat visschen. Beloof me dat plechtig. Je weet dat ik er geen tijd voor heb. Van den vroegen morgen tot den laten avond ben ik op de werf. Ik kan het toch niet in dat ééne schaftuur doen van 't middageten? 'k Wil ook wel eens een oogenblik uitrusten . . . al ben ik sterk en gezond, van zulk werken als wij op de werf doen wordt je toch moe . . . En dan — 'k wil wat aan m'n huiselijk leven hebben ook. 'k Wil m'n jongen zien, dat wil ik, daar moet ik den tijd voor hebben. 's Morgens vroeg als ik wegga, slaapt hij, 's avonds als ik thuiskom, slaapt hij . . . maar 's middags dan is hij gelukkig wakker . . .”

Verhaar zweeg. Er kwam een glimlach om zijn mond, nu hij aan zijn kleinen jongen dacht. Werktuigelijk herhaalde hij, zonder z'n vrouw aan te zien:

„Beloof me dat plechtig, vrouw.”

„Ik beloof het je plechtig, man”, zei ze heel onderdanig.

.... sloeg zijn lange armen om z'n hoog opgetrokken knieën, ... blz. 61

Troost in druk.

't Onweêr had de lucht gezuiverd.

Langen tijd had er iets gebroeid tusschen de beide echtgenooten. De verhouding was niet heelemaal geweest zooals vroeger, neen niet half zoo innig en vertrouwelijk. Hoewel niemand het gemerkt zou hebben, die bij hen kwam, hadden zijzelven het toch allebei gevoeld.

En Verhaar wist, dat mócht toch niet.

„Je laat me tegenwoordig nooit meer uit”, zei hij 's Maandagsmiddags toen hij naar zijn werk ging.

„Dat komt omdat je zoo dikwijls vergeet mij goeden dag te zeggen als je weggaat. Onze kleine Hannes schijnt alle kussen op te slokken. Ik schiet er altijd bij in, tegenwoordig.”

„Dan zal ik ze voortaan eerlijk tusschen jelui beiden verdeelen. Johannes krijgt er altijd drie, dus zal ik er van nu af anderhalf aan zijn moeder geven.” Lachend kwam hij zijn belofte na.

Zijn vrouw lachte ook, nam het kind op den arm, en ging met hem meê tot aan de deur. Ze bleef hem op het drempeltje staan nakijken. Ze wist dat hij ook nu weêr, evenals vroeger, zou omkijken als hij vlak bij het schip was. Ze volgde zijn hooge gestalte met haar oogen, en kon hem tusschen al het andere werkvolk door tot het laatste toe duidelijk onderkennen.

Ze zag hem den breeuwhamer opnemen en omhoog

heffen. Ze verbeelde zich dat het hol geklop van zijn hamer zwaarder moest klinken dan dat van zijn kame-raads. 't Zou geen wonder zijn, als zijn werktuigen met meer kracht neerkwamen dan die van anderen. Hij had toch zulke stevige armen! Verleden week toen hij ze 's avonds zoo over tafel heen naar haar uitstrekke was ze haast bang van hem geworden. Gelukkig maar dat hij altijd zoo goed oppaste. Stel je eens voor, dat hij half aangeschoten thuis zou komen... nou dan kon ze zich ook wel bergen... Nee, 't was waar: tienmaal beter dat hij naar de kerk ging dan naar de herberg... Ze had in den laatsten tijd dikwijls onaardig tegen hem gedaan... dat zou anders worden, hij verdiende wat beters aan haar. Als hij zoo graag had dat ze meé-ging naar de kerk, waarom deed ze het dan zoo nu en dan niet eens, als het mooi weêr was? Hij zou het zoo heerlijk vinden!

Verhaar was Zondags wat verwonderd zijn vrouw te hooren zeggen dat ze wel meé wou naar de kerk.

„'t Is heerlijk weêr, geloof ik; 't zal een prettige wandeling zijn.”

Hij keek naar buiten; de lucht was bewolkt en het waaide nogal.

Vrouw Verhaar volgde den blik van haar man, en dacht net als hij, dat het verleden week toch veel mooier weêr was.

Maar ze zwegen er allebei over, en dat was ver-standig.

Op den dijk gekomen, moest vrouw Verhaar het hoofd wat voorover buigen om tegen den wind in te kunnen. Haar rokken woeien zóó sterk naar achteren, dat zij haast haar beenen niet verzetten kon.

„De wind houdt het droog”, bemoedigde hij. „Straks als we terugkomen, dan hebben we hem achter, en waaien we vanzelf naar huis.”

„Wind alleen of regen alleen vind ik niet zoo erg, als het maar niet samengaat”, zei ze dapper.

Wat was ze in langen tijd niet in de kerk geweest! Misschien een of twee keer nadat Johannes gedoopt was.

De kerk was eivol, en het lange zitten vermoeide haar: ze was er niet aan gewend.

Maar ze klaagde er heelemaal niet over toen ze op weg naar huis waren. Haar man vond het nu prettig dat ze meê was gegaan; ze wilde zijn genoeg niet bederven. Ze had het alléén gedaan om hem te plezieren.

„De wind is nog meer opgestoken, het stormt bijna, maar we hebben het nu gemakkelijker dan vanmorgen, vindt je niet?”

„Ja”, hijgde ze, „maar m'n haar verwaait schrikkelijk.”

„Dat is zoo erg niet, dat doe je straks maar over als we thuis zijn. Je hebt in geen tijd zoo'n frissche kleur gehad.”

Johannes was gelukkig heel zoet geweest bij zijn grootmoeder.

„Je kunt gerust weêr eens meêgaan, Marie,” zei de oude vrouw Verhaar goedig, „ik pas graag op hem.”

Johannes moest grootmoeder goeden dag kussen en bedanken.

Hij pakte de oude vrouw stevig om den hals en kuste haar op haar slappe verrimpelde wangen, en op haar kleinen tandeloozen mond.

Zij streek hem met de dik dooraderde magere handen door het zachte haar, en keek hem vriendelijk lachend na, toen ze de deur uitgingen.

„Je kunt gelooven, dat Moeder het graag doet! Ze houdt haast nog meer van den jongen dan wij. Je moet er gerust niet over klagen dat ons huishouden duurder is geworden na zijn geboorte. Ons leven is door zijn komst zóó verrijkt. Voor geen honderd gouden tientjes zou ik hem weér willen missen . . .”

„O, ik natuurlijk ook niet!”

„En ik wil het best wat minder hebben, dan toen hij er niet was”, zei hij op warmen toon.

„Nou ja, ik ook wél! Dat spreekt vanzelf,” gaf zij toe.

„k Heb in langen tijd niet zoo'n aangename Zondag gehad”, zei Verhaar dankbaar 's avonds laat.

„Zeg eens eerlijk, komt dit soms ook een klein beetje omdat ik meê geweest ben naar de kerk?” vroeg zijn vrouw verlegen lachend.

„Dat heeft er zeker veel toe bijgedragen . . . maar zeg jij nu eens eerlijk: hoe kwam je er zoo ineens toe, was het alléén om mij genoegen te doen?”

Zij, denkend dat een bevestigend antwoord hem boven alles verheugen zou, zei gulweg:

„Ja, daarom héél alleen, want heusch, ik vond het weér alles behalve aangenaam.”

Verhaar keek teleurgesteld voor zich.

„Je daad was dus beter dan je beginsel . . . .”

„Is het dan geen goed beginsel dat ik jou plezier wil doen?”

„Dat wél, maar Gods gebod moest je het zwaarste wegen, en daar voel je nog zoo weinig van . . . .”

„Nou ja, daar voelde jij toch vroeger óók niets van, en *ik* heb niet in 't water gelegen. Ik heb God niets beloofd . . . .”

„Ja wel, nu vergis je je. Je hebt net zoo goed als ik belijdenis gedaan, en nooit je woord gehouden . . . . jou leven zoo goed als 't mijne was steeds één verloochening van God . . . . Maar 'k zal je niet vervelen met mijn gepreek . . . . 'k Zal met jou juist zoo handelen als m'n kameraads met mij gedaan hebben . . . . 'k Zal je eenvoudig laten *zien* dat ik met God veel rijker en gelukkiger ben dan jij zonder God, en ik zal net zoolang voor je blijven bidden tot je durft getuigen het eigendom van Christus te zijn . . . . want dáár komt het ten slotte op aan!”

„Nou, dan kon je wel eens jarenlang voor me moeten bidden”, was vrouw Verhaars antwoord op min of meer onverschilligen toon geuit.

„Dat kan best gebeuren. Maar God zal mij hooren; en als Hij ten slotte spreekt „tot hiertoe en niet verder,” dan zal het jou gaan, evenals het mij gegaan is . . . .”

„Je zegt, dat je me niet vervelen wil met je gepreek, en onderwijl doe je het als nooit tevoren”, zei ze half onwillig. „'k Wou tenminste maar, dat je nu ophieldt . . . .”

„'k Hoop niet alleen, maar ik gelóóf vast dat je vroeg

of laat tot beter inzicht zult komen . . . doch we zullen er nu voorloopig over zwijgen.”

Verhaar kon zich zelfniet ontveinzen, dat de zorgen die zijn vrouw van zich af en op hem wilde werpen, hem bij tijden zeer zwaar konden drukken.

Ze hielden hem 's nachts soms wakker.

Hij begreep God niet, en hij wilde Hem toch zoo graag begrijpen. Alsof *vertrouwen* alléén niet genoeg ware!

Het was hem soms een raadsel, waarom God hem vroeger altijd overvloed had gegeven, en toen bad hij nooit . . . en nu hij God zonder ophouden vroeg om zijn zegen, scheen het alsof God Zijn gaven inhield . . .

Hij bedacht niet, dat voorspoed niet altijd zegen is, en dat tegenspoed soms zoo goed voor den mensch kan zijn. Hij moest God dienen niet om het Zijne, maar om Zijns zelfs wil . . .

En dat wilde hij ook. Hij voelde duidelijk dat hij nooit meer ter wille van zijn vrouw Gods gebod zou kunnen overtreden door den dag des Heeren te ont-heiligen. Zelfs niet, al zou het hem nóg zooveel voor-deel hebben aangebracht. Hij hoopte nooit ter wille van zijn gezin zijn beginsel te verloochenen. Dat zou hij niet meer kunnen, dat was hem een onmogelijkheid geworden.

Vroeger had hij in de wereld geleefd, en naar God niet gevraagd. Nu vroeg hij alleen naar Gods gebod, en liet hij zich zelfs door zijn vrouw niet meer van 't rechte pad afbrengen. God was hem te sterk geworden.

Toch vroeg hij zich soms af: als God nu machtig genoeg is mij alles te geven, waarom doet Hij het dan niet?

Want dat God machtig genoeg was, stond bij hem vast.

Hij herinnerde zich dat bij één van zijn nieuwe vrienden een tekst aan den muur hing, waarop stond:

„Werp uwe zorg op den Heere.”

Zie, dat moest hij doen. Zijn vrouw wierp haar zorgen van zich af op hem, hij moest ze op God werpen.

God was rijk genoeg om hem alles te kunnen geven, wat goed voor hen was. Dat moest hij gelooven en vasthouden.

Hem schoot dan niet anders over dan te bidden en te werken.

Kwam er nog maar eens wat overwerk, dat werd altijd dubbel betaald....

Onwillekeurig vouwde Verhaar zijn handen samen tot gebed. Hij stortte zijn benauwde ziel uit voor God, die hem zeker hooren zou. Heel zijn weg lag toch immers open voor Hem....

Even later schoten hem een paar regels tebinnen van een psalmvers, dat hij laatst in de kerk gezongen had:

Zij zullen u van allen kant,
Zelfs uit het allerverste land,
Vereeren met geschenken.

Hoe kwam hij daar zoo ineens bij?

Zou het een antwoord van God kunnen zijn op zijn gebed?

Neen, dat kon toch niet . . . die regels hadden hem niets te zeggen.

Was het dan enkel geheugenspel?

Of zou het iets anders kunnen zijn?

Verhaar wist zelf niet wat hij er van denken moest.

Maar één ding voelde hij levendig: deze regels gaven hem eenigen troost, al begreep hij niet hoe of waarom.

't Was of zijn zorgen hem één voor één van de schouders werden genomen.

„Vreemd . . . vreemd . . .” mijmerde hij.

En telkens weêr, als een refrein, kwamen hem dezelfde woorden voor den geest, en zong het in hem:

Ze zullen u van allen kant,
Zelfs uit het allerverste land,
Vereeren met geschenken.

Ongemerkt viel hij in een diepen, gerusten, droomloozen slaap.

Toen Verhaar den volgenden morgen wakker werd, had hij een gevoel alsof er iets bizonders met hem gebeurd was.

Hij streek zich met de hand over 't voorhoofd.

Wat was er ook weêr? Waarom had hij zoo'n moed in het leven?

In 't eerst kon hij zich niets bizonders herinneren. Hij bleef even stil liggen, en toen — hé, ja, daar had je ze weer, diezelfde woorden van gisterenavond of van vannacht, dat wist hij zelf niet meer.

Vroolijk en welgemoed stond hij op, al maar de wijs

neurieënd van de drie laatste regels van Psalm 68 vers 14.

„Nou, nou, je ben vroolijk vandaag”, zei z'n vrouw opgewekt. „Pas maar op, ze zeggen wel eens dat vogeltjes die zoo vroeg zingen voor de poes zijn!”

„Ik ben niet voor de poes, en toch zing ik vroeg. Hoe het komt weet ik niet, maar ik heb op 't oogenblik zoo'n moed in het leven. 'k Werd er gisterenavond of vannacht, dat weet ik niet eens meer, zoo bij bepaald dat ik zulk een rijken Vriend heb, die machtig is mij alles te geven wat we noodig hebben. En daardoor wordt God niets armer, dat is het mooiste. Het vee op duizend bergen is van Hem, en Hij kan de harten, zelfs van koningen, neigen tot wat Hij wil.”

„Waarom doet Hij het dan niet?” vroeg zijn vrouw nuchter. Zie je, daar had je weer zoo'n vraag, waarvan wel de toeleg bleek zijn geloof te ondermijnen. Maar hij wilde God blijven gelooven, op Hem alléén blijven vertrouwen. „Je weet niet wat God nog doen zal... ik heb al maar zoo'n gevoel of er iets bizonders gebeuren zal....”

„Nou, ik heelemaal niet, hoor! Maar 't is toch goed, ik ben tevreden tegenwoordig....”

„Maar, vrouw,” zei hij ineens, „ik hoor je nooit meer klagen. Zeg mij één ding, je hebt toch aan jou vader en moeder of aan de mijne je nood niet geklaagd? Dat zou ik heel verkeerd vinden. Zie je, ik ben gezond en sterk, en verdien graag zelf de kost voor ons kleine huishouden.”

In spanning wachtte hij haar antwoord af. Ze was

eerlijk genoeg hem de waarheid te zeggen, dat wist hij.

„Wel nee, hoe kom je er bij? 'k Houd me altijd groot, dat spreekt vanzelf . . . .”

„Je moet maar niet bezorgd zijn, heelemaal niet hoor. God zal zorgen, dat geloof ik vast. 'k Heb al maar drie regels in mijn hoofd van Psalm 68, die me troost en hoop in 't hart geven.”

„En die zijn?” vroeg vrouw Verhaar ongeloovig.

„Ze zullen u van allen kant,
Zelfs uit het allerverste land,
Vereeren met geschenken.”

„O,” zei ze teleurgesteld, „is het anders niet! Ik dacht heel wat beters te hooren te krijgen. Met dat u zal jij wel niet bedoeld worden. Ze zullen jou uit vergelegen landen wel niet komen vereeren met geschenken. Ze kennen je hier in Rotterdam nog niet eens!” En ze lachte luid-op om het denkbeeld alleen.

„Nee, maar 'k wil er alleen meê zeggen dat als God iets wil, niets voor Hem te wonderlijk is. Hij neigt de harten der koningen tot wat Hij wil, dat staat duidelijk in den Bijbel.”

„'k Zou wel eens willen weten welk koningshart door God geneigd zou worden om jou goed te doen . . . .”

„Zóó zeg ik het ook niet. Maar 'k had zoo'n behoefte, God al mijn nooden en behoeften mede te deelen, en toen kwamen mij die psalmregels voor. 't Scheen mij een antwoord des Heeren toe. Ze versterken mij in de geruststellende gedachte dat God in de toekomst evengoed

voor ons kan zorgen als Hij 't in het verleden gedaan heeft."

„Dien troost wil ik je niet ontnemen . . . .”

„Dat zou je ook onmogelijk kunnen . . . .” en weg liep hij, de werf op, met heldere stem de straks door hem aangehaalde woorden zingend.

„'t Is mij een raadsel, hoe je dáár nu troost uit kunt putten”, dacht zijn vrouw. „Dan kun je overal wel troost uit willen putten. Maar, enfin, als hij er gelukkig door is, dan wil ik hem graag dien troost laten . . . .”

Alsof de troost, dien God geeft, door menschen kan worden afgenomen! Maar dát begreep vrouw Verhaar niet eens . . . .

Ze kon niet ontkennen dat haar man er bijzonder opgewekt uitzag dien morgen. 't Was of zijn oogen straalden van levensmoed en levenskracht!

En dat bleef zoo, na dien tijd.

Hoewel ze zich voorgenomen had, hiervan niets te zeggen, liet ze zich toch op een keer ontvallen:

„Je kijkt in den laatsten tijd met zulke vroolijke oogen het leven in . . . .”

„Ik kijk tegenwoordig met geloofsoogen”, zei hij. „Ik draag maar de zorg van één dag. Ik werk zoo hard ik kan, en verder geloof ik dat God zal zorgen.”

Als daardoor het leven zóó vergemakkelijkt werd, wou vrouw Verhaar óók wel dat ze geloofsoogen kreeg . . . .

Een onverwachte gebeurtenis.

„Is het nu al twaalf uur? Ja, daar gaat de bel al. Loopt onze klok dan achter? Daar heb ik nog niets van gemerkt van morgen.”

Zóó dacht de jonge vrouw Verhaar, en haar moeder, en alle vrouwen uit den omtrek toen op zekeren morgen het werkvolk werd afgebeld om vijf minuten vóór twaalf. Dit was iets zóó ongewoons, dat ieder eerder dacht dat hun eigen klok in de war was, dan dat men op de werf ook maar vijf minuten te vroeg zou „afbellen.” Vrouw Verhaar keek naar buiten tusschen het hor en het rolgordijn door. Het raam was daar in breede richel vrijgelaten om uit te kijken.

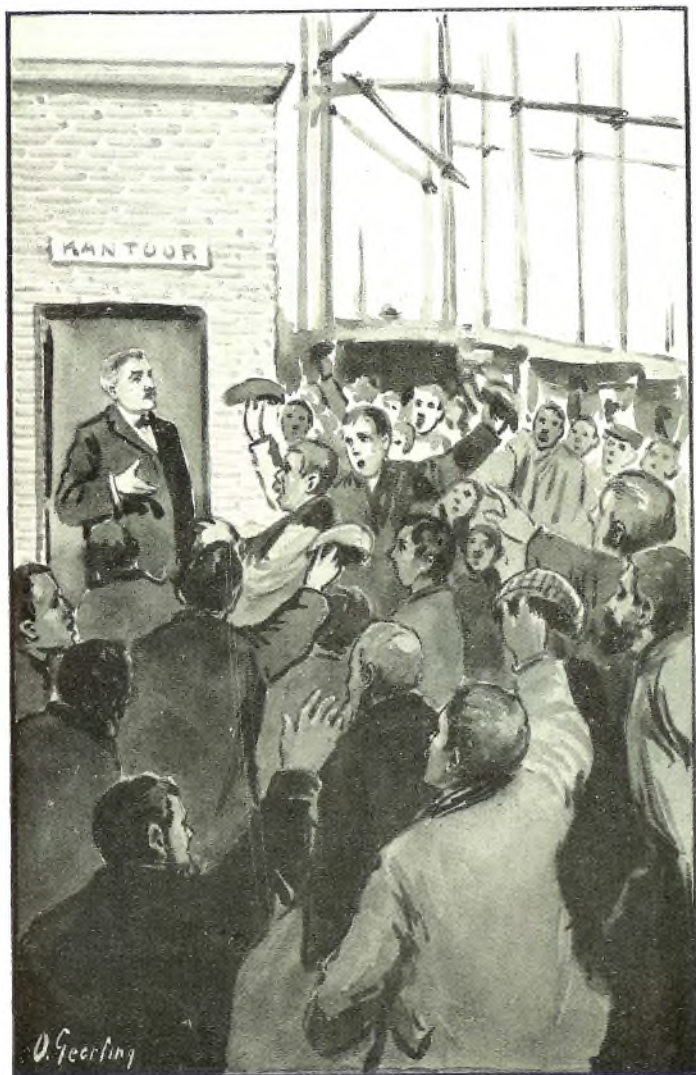
Ze zag hoe het volk haastig het gereedschap neerwierp en wegliep. Evenwel niet naar de poort, maar in de richting van het kantoor. In de geopende deur stond de directeur, die de mannen toesprak. Enkele minuten was het nu doodstil op de werf.

De nieuwsgierigheid van vrouw Verhaar werd in de hoogste mate geprikkeld. Hoewel ze wist dat haar man dadelijk zou thuishkomen, vergat ze verder voor haar eten te zorgen.

Wat zou er aan de hand zijn?

Ze begreep er niets van.

Onder een luid hoerah! stoof het werkvolk uiteen. Druk pratend en lachend kwamen de mannen in troepjes

Onder een luid hoerah! stooft het werkvolk uiteen. blz 76

langs het raam, maar vrouw Verhaar kon geen enkel woord duidelijk opvangen. Ze praatten allemaal even luidruchtig en wild door elkander, zoodat de stemmen niet dan onduidelijke klanken lieten hooren.

Waar zou haar man blijven? Ze brandde van nieuwsgierigheid alles van hem te hooren. Want dat er iets bizonders was, leed geen twijfel.

Ze liep naar de deur, maar zag Verhaar nergens. Toen schoot het haar ineens tebinnen dat ze haar aardappelen nog moest afgieten.

Ach, heden, die waren nou heelemaal tot moes gekookt. Wat zou haar man mopperen over zùlk eten!

Daar kwam hij aan.

Hij zag rood van opgewondenheid. Vóór hij nog iets kon zeggen, vroeg zijn vrouw gejaagd:

„Waar kom je vandaan? Al het volk is al voorbij. Wat is er te doen op de werf; want er is iets bizonders, dat praat niemand mij uit het hoofd.”

„'k Ben even bij Moeder aangelopen, dat kón ik niet nalaten.”

Hij viel op z'n stoel neder, en klopte zichzelf herhaaldelijk op de knie.

„Sjonge, sjonge,” zei hij, „wie had dát ooit kunnen denken. 't Leven heeft zijn teleurstellingen, maar het brengt toch ook zijn verrassingen. Wie zou ooit denken dat de droom van mijn kinderjaren nog eens ooit verwezenlijkt zou worden!”

„Maar man, wat is er dan toch? Je maakt me hoe langer hoe nieuwsgieriger . . . .”

„Ach, mensch, wéét je het dan nog niet? Heeft niemand het je nog verteld? De tsaar van Rusland komt in ons land, en zal onze Marinewerf bezichtigen.”

„Wàt zeg je?” riep vrouw Verhaar uit, haar beide handen in elkaar slaande. „Wàt zeg je? Komt de tsaar van Rusland? 't Is haast niet te gelooven . . .”

„Doe de aardappels maar op, dan zal ik je onder het eten alles geregeld vertellen.”

Vrouw Verhaar bracht de stuk-gekookte aardappelen op tafel. Verhaar keek er naar, zonder feitelijk te zien dat er iets aan mankeerde.

„Je moet me maar niet kwalijk nemen, maar ik begreep dat er iets bizonders gebeurde op de werf, en door het uitkijken, vergat ik heelemaal de aardappelen af te gieten op tijd. 't Overkomt me gelukkig niet dikwijls dat ze zoo zijn . . .”

Verhaar antwoordde er niet eens op. Zijn gedachten waren heelemaal niet bij die nietige aardappelen, maar bij den verheven tsaar van Rusland. 't Zou hem niet hebben kunnen schelen, al waren er heelemaal geen aardappelen geweest, maar brood.

Na het bidden, drong vrouw Verhaar:

„Vertel nou gauw, ik ben één en al gehoor.”

„Nou, om dan te beginnen. Ze wisten me vanmorgen op de werf al te vertellen dat tsaar Nicolaas I van Rusland een bezoek zou komen brengen aan koning Willem II. Zij vroegen me of ik het niet gelezen had in de krant, maar die krijgen we immers altijd zoo laat, omdat we die samen lezen. Ik wist er dus niets

van, maar er waren er meer voor wie het nog een nieuwtje was. Je begrijpt, ik sprong bijna een voet de lucht in.

„Dien wil ik zien,” zei ik, „al moet ik er een dag werk voor verzuimen. Zou hij in Amsterdam of in den Haag komen”, vroeg ik, „want je snapt wel ik dacht meteen aan de reiskosten, die ik eigenlijk niet kon betalen.”

„Wacht je beurt maar af, je zult vandaag nog wel meer hooren”, werd me toegefluisterd door den baas onder wien wij op 't oogenblik werken.

Om elf uur, dadelijk na ons vrij kwartier, kregen we de boodschap dat we een paar minuten vóór twaalf aan het kantoor moesten komen. De bel zou vijf minuten vroeger dan gewoonlijk geluid worden. Nou, dat begrijp je, onze tongen raakten los... de een dacht er dit van, de ander dat... maar niemand wist het rechte, tot de directeur het ons vertelde...”

„En wat was dat?” vroeg vrouw Verhaar, „schiet nou als 't je belieft op; ik brand van nieuwsgierigheid, zooals ik je al heb gezegd.”

„Nou ja, ik moet toch eten ook; aanstonds moet ik weér weg...” was Verhaars antwoord, die langzamerhand een beetje kalmer werd, en nu begon te voelen dat hij honger had.

„De directeur vertelde ons dan dat tsaar Nicolaas I van Rusland onzen koning een bezoek komt brengen. Z. M. hoopt al spoedig in 't land te zijn en heeft den wensch te kennen gegeven een scheepswerf te zien.

Omdat tsaar Peter hier in Holland het scheepmaken heeft geleerd, is er niets natuurlijker dan dat Z. M. zoo'n scheepswerf eens van nabij wil bezichtigen. En het ligt óók voor de hand dat ónze werf voor dat bezoek uitverkoren werd. 's Landswerf, gaat altijd nog vóór een particuliere onderneming...."

„Ja, dat is te begrijpen, de Marinewerf...."

„Wat een eer voor ons kleine landje, hè? Je begrijpt, ik moest gauw aan Moeder gaan vertellen dat we binnenkort den tsaar van Rusland hier over de werf zouden kunnen zien loopen.... 't Ontbreekt er nu nog maar aan dat we voor Z. M. mogen werken...."

Van nu af had Verhaar altijd wat nieuws te vertellen als hij thuiskwam.

„Je moet vanavond als het werkvolk naar huis is maar eens gaan kijken naar de aankondiging op het aanplakbord. Daar wordt officiëel meegedeeld dat de tsaar Nicolaas I den wensch te kennen heeft gegeven de Marinewerf te bezichtigen...."

„Zouden jelui vrij krijgen dien dag?"

„Den geheelen dag niet, alleen 's middags. 's Morgens moeten we werken, want, zeggen de heeren van de directie, de tsaar wil natuurlijk de werf zien in haar gewone bedoening. Wel zullen we allemaal zorgen dat we een schoon pak aanhebben, en dat we goed geschoren en geknipt zijn. Onze teer- en pekhanden zullen we óók wel een extra-beurt geven, daar hoef je niet aan te twijfelen. Maar overigens moet alles zoo gewoon mogelijk zijn."

Een volgenden dag wist hij weér wat nieuws.

„De heeren hebben ons toegestaan een mooie eerepoort te maken aan den ingang van de werf. Daarvoor willen ze ons zelfs vrijen tijd geven, zonder loonskorting . . .”

Op een andere keer kwam hij thuis met de mededeeling dat de teekening voor de eerepoort al klaar was, door den jongen mijnheer zèlf gemaakt. De leerjongens waren al bezig tientallen latten op de juiste maat af te kappen om ze dan kruiselings over elkaar te spijkeren. Daarlangs moet dan sparregroen gebonden. „'t Zal mooi worden, dat belooft ik je!”

„Raad eens wat ik nu weér gehoord heb?” heette het wat later.

„Nou, wat dan?”

„De vrouwen en de kinderen van het werkvolk mogen aan den ingang van de werf, rondom de eerepoort geschaard staan, als de tsaar binnenrijdt . . .”

„Dat is prettig nieuws, dan kunnen wij het heerlijk zien. Ik zou natuurlijk toch wel gelegenheid gehad hebben alles goed op te nemen . . . 'k was al van plan voor het dakraampje te gaan staan, maar op de werf, aan den ingang is veel aardiger . . .

Aan den middag van dienzelfden dag zei hij:

„We hebben een besluit genomen vandaag. Jelui krijgen dat mooie staanplaatsje niet heelemaal voor niets. Jelui moeten meêhelpen om de eerepoort zoo mooi mogelijk te versieren. Kan je ook papieren rozen maken?”

„Ja, dat heb ik vroeger dikwijls genoeg gedaan. 'k Geloof wel dat ik het nog zou kennen.”

„Nou; we willen een massa papieren rozen zien te krijgen voor de eerepoort. We zouden er allemaal wat medebrengen tegen overmorgen. Dat moeten onze vrouwen en kinderen doen. Dus jij zult ook je aandeel er in leveren? Je moet maar denken: de tsaar komt maar ééns.”

Den volgenden morgen stapte vrouw Verhaar al vroeg vol moed naar den winkel om bloemenpapier.

„Welke kleuren wilt u?” vroeg de winkeljuffrouw.

„Rood, wit en blauw, en oranje,” antwoordde vrouw Verhaar zonder zich lang te bedenken. Dat sprak immers vanzelf: de kleuren van de vlag, en die van het koningshuis!

Toen Verhaar om vier uur thuiskwam, vond hij in plaats van brood op tafel, deze vol liggen met gekleurd bloemenpapier. Zijn vrouw was aan 't rozen maken, en had daardoor heelemaal niet op den tijd gelet. Naast haar op den grond stond een mand, die al meer dan halfvol was met gemaakte bloemen. Allerlei soorten door elkaar: kleine en groote, enkele en dubbele, en ook verscheidene witte sneeuwballen.

„Hoe vindt je ze?” vroeg ze met trots.

„Mooi, prachtig! Je ben nog handiger dan ik dacht. 'k Wist heusch niet dat je zoo knap was!”

„Dat zie je, na zooveel jaar val ik nóg meê!” schertste ze.

„Of tegen?” lachte hij, „want ik kom thuis om te eten, en zie nergens brood . . . .”

„'k Zal gauw opruimen en 't je geven. Zoo'n tsaar brengt zelfs ons rustige huishoudentje heelemaal in de war . . . .”

„'t Gaat goed zoo! 't Gaat uitstekend naar mijn zin!”

zei Verhaar thuiskomend en wreef zich vergenoegd in de vereelte handen.

„Mijn jongens-ideaal wordt nog heelemaal verwezenlijkt!”

„Wat is er dan nu weêr?”

„Wel, het jacht van den tsaar heeft averij beloopen, en moet nu hier gerepareerd. Waarschijnlijk zal het vooruit gezonden worden, en komt het schip denkelijk morgen al hierheen. De tsaar wil nu dat er behalve de reparatie nog wat aan gebeuren zal. Hier op de Marinewerf moeten we een mooie hut of salon boven op het dek aanbrengen. Je begrijpt, dat is iets voor Vader! Net een kolfje naar zijn hand.”

„Heeft Vader dan de opdracht al gekregen?”

„Ja, hij moest vanmorgen op 't kantoor komen, om zijn instructies te ontvangen. Hij moet de meest-bekwame scheepmakers uitzoeken om het werk uit te voeren. Er moet om zoo te zeggen dag en nacht aan doorgewerkt worden. Nou komt er dus overwerk, vrouw, en kan ik je laten zien dat ik niet te lui ben om hard voor je te werken . . .”

„Zou jij . . .”

„Er ook voor gevraagd worden? Niets vaster dan dat. Maar niet omdat ik een kind van m'n vader ben, hoor! Want dat zou niet eerlijk zijn. Zonder hoogmoedig te zijn, durf ik gerust beweren dat ik er altijd bij moet zijn, als er mooi werk geleverd moet worden. M'n kameraads zeien van morgen dan ook dadelijk al: „Verhaar, dat is werk voor jou!”

„Vader is ook veel te rechtvaardig om je alleen te kiezen omdat je zijn zoon ben. Dat is niets voor hem”, prees zijn schoondochter.

„En je begrijpt, hieraan mag wat verdiend worden! Alles gaat natuurlijk van de bovenste plank.... en overwerk is altijd een aardig buitenkansje. Voor den werkgever moge het een schadepostje zijn, de werkman vaart er wèl bij. Gelukkig dat het jacht van den tsaar in den kortstmogelijken tijd klaar moet zijn!

„Ja, de tsaar wil natuurlijk zijn schip weêr meenemen als hij naar Rusland teruggaat....”

„Beter gezegd: het schip moet Z. M. meê naar huis nemen.”

„Ons groen varkentje zal dus weêr eens voor den dag kunnen komen,” zei vrouw Verhaar opgewekt.

„Ja, waar is dat toch gebleven?”

„Nog altijd op 'tzelfde plaatsje. Achter den stapel lakens in de linnenkast. 'k Zal 't eens krijgen...”, en ze stond op om zonder aarzeling heel achter in de kast te grijpen. Ze had die greep vroeger zóó dikwijls gedaan, dat er van mistasten geen sprake was.

„Kijk, hier is het. 't Beestje lijkt nog wel even dik en vet als vroeger, maar als je 't optilt, voel je toch dat het maar een mager schrieltje is tegenwoordig...”

„We hopen het toch weêr vet te mesten. Zorg maar dat je het bij de hand houdt!”

Verhaar nam het veel-geliefkoosde dier aan, en wierp het in lichten boog van zijn rechter- in zijn linkerhand.

„'t Is geen wonder, arm beest”, zei hij meêwarig,

„dat je zoo afgevallen ben, je hebt in geen tijd eten gehad, maar nu zullen er weêr betere dagen voor je aanbreken. Daar hoopt de baas voor te zorgen!”

Wat moest er gewerkt worden!

Dag en nacht ging het maar door, met enkele kleine tusschenpoozen voor slapen en eten.

Gelukkig vlotte het werk boven verwachting.

„Als 't werkvolk weg is, moet je eens meê gaan kijken, vrouw. 't Wordt zoo'n mooie hut als we nog maar zelden afgeleverd hebben.”

Vrouw Verhaar ging heel graag meê. Haar man liet haar alles zien. Het nieuwe salon was reeds nagenoeg gereed.

„Had het niet een beetje hooger gekund?” vroeg ze. „'k Vind het ook altijd zoo jammer dat ze een roef op een gewoon schip zoo laag maken dat je er niet rechtop in staan kan . . . .”

„Nou redeneer je weer als iemand, die geen verstand van 't vak heeft. Je moest beter weten, je ben nu al zóó lang met een scheepmaker getrouwd.”

„Hoe zoo? Heb ik dan wat doms gezegd?”

„Wel ja, natuurlijk, niets vaster dan dat. Zoo'n roef mag niet hooger wezen. En dit salonnetje is ook zoo hoog als het maar eenigszins kan. Je begrijpt toch wel, dat wie aan 't roer staat, er overheen moet kunnen zien. Hoe zou hij anders kunnen sturen? 't Vrije uitzicht mag hem toch niet benomen worden?”

„Hé, ja. Dus dáárom zijn die dekkamertjes altijd

zoo laag? Dom, dat ik dat nooit begrepen heb . . .”

„Je ben een echt gansje,” zei Verhaar plagend, en leidde haar verder voort om alles te zien.

„Nu zullen we beneden ook een kijkje nemen, wacht, ik zal je voorgaan. Ik weet hier even goed den weg als in mijn eigen huis . . .”

Ze gingen nu de trap af naar beneden.

„Nou moet je eens opletten hoe prachtig de zoldering en de deuren geverfd zijn. Fijn, hè, dat doffe wit en die vergulde biezen? De ruimten tusschen de raampjes zijn allemaal met spiegelglas bezet. Daardoor lijkt deze eetzaal wel dubbel zoo groot als zij in werkelijkheid is. En je ziet wel, hier is 't mooi hoog, ik kan er rechtop in loopen.”

„Wat beduiden die manden met hooi daar?”

„O, daar hebben ze zoolang het fijne glaswerk in gepakt, omdat het anders licht barsten zou door het getimmer. Zoo gauw als we heelemaal klaar zijn, wordt dat weër in de kasten gezet, of liever gehangen.”

Hij haalde een deur die „aan” stond, wijd open, en wees z'n vrouw de smalle uitgetande plankjes, waarin de wijnglazen behoorden te hangen met de kelken naar beneden.

„En achter deze richels staan de borden, heel stevig, zie je, zoodat er niets breken kan, al schommelt het schip eens. Sommige rivieren in Rusland lijken wel halve zeeën; het water deint er veel meer dan hier, en de golfstroom is er wel tienmaal zoo krachtig.”

Vrouw Verhaar genoot van alles wat ze zag en hoorde.

„Wat is dat prachtig trijp, van die kussens,” vond ze.

„Die liggen er los op, zie-je.”

Verhaar schoof zoo'n kussen opzij.

„Kijk, onder deze banken is bergruimte. De klepdeksels zijn op slot, maar ik weet dat hier kleeven en tafelhoed in geborgen is. Alles even fijn, dat snap je.”

„Als de tsaar jelui werk nu ook maar mooi vindt, want daar is de eer van Holland mee gemoeid!”

„Dat zul je eens zien, als alles eerst maar klaar is. Dan wordt het heele schip goed schoon gemaakt, en alles natuurlijk extra gepoetst en gewreven. Het geheel krijgt dan een veel schitterender aanzien. 'k Verwacht stellig, dat de tsaar er bizonder ingenomen meê zal zijn.”

Ze gingen de werf over naar huis.

„'t Is of je in deze dagen gedurig aan tsaar Peter herinnerd wordt”, vond Verhaar. „En dat ben *ik* niet alleen, maar dat is bij iedereen het geval naar ik hoor.”

„Geen vorst heeft het scheepmakersbedrijf ook zóó geëerd als hij . . .”

„Ja, waarom? Omdat hij het onontbeerlijke er van zoo helder inzag. Stel je dat nu eens voor, op net zoo'n soort werf als de onze heeft die keizer gewerkt . . .”

„Waar ook weêr?”

„Wel, op de Admiraliteitswerf te Amsterdam. Hij was ook niet op zoo'n mooi jacht hierheen gekomen als deze tsaar; maar op een gewone Keulsche aak. Niemand zou vermoed hebben, toen die aak de Voorzaan opvoer, dat er zich zulk een machtig personaadje in bevond. Maar de list mislukte toch; iedereen wist het al gauw. Ze

babbelden toen in de scheerwinkels al even hard als tegenwoordig, want in een scheerwinkel in Zaandam werd het nieuws het eerst meêgedeeld, en toen ging het natuurlijk als een loopend vuurtje rond."

„Hoe weet je dat toch allemaal zoo precies?"

„Wel, uit boeken die vader heeft. Daar staat het allemaal in met dag en datum er bij. 'k Weet trouwens nog als de dag van gisteren dat de mesjeu er ons op school een en ander van vertelde. 'k Zal toen een jaar of tien geweest zijn. 'k Zie nog de namen staan, die hij op 't bord schreef, opdat we ze gemakkelijker zouden kunnen onthouden. 'k Heb ze dan ook nooit vergeten. Claes Willemszoon Musch heette de schipper, die hem in Rusland de allereerste beginselen geleerd heeft van het scheepmaken, en bij Lijnst Teeuwisz. Rogge is Peter de Groote daags na zijn aankomst 's morgens als gewoon werkman in dienst gegaan. Hij was bij een zekeren Kist in de kost, een gewone smid, die op een koopvaardij-schip al eens een reis naar Rusland had gemaakt. Bij die gelegenheid had hij tsaar Peter, die zich veel met de Hollanders bemoeide, omdat er van hen wat te leeren viel, over enkele dingen moeten inlichten betreffende zijn vak. En, was dat niet grappig, toen de tsaar op zijn Keulsche aak de Voorzaan opvoer, zag hij Kist in een schuitje roeien op de rivier. Toen verraadde de tsaar zichzelf al direkt, door zoo hard mogelijk „Smid, Smid!" te roepen. Hij had hem dadelijk herkend, maar je begrijpt dat Kist nog veel meer verbaasd was den tsaar in Holland te zien, dan deze was door hém te bemerken.

Hij wenkte Kist toen naderbij te komen, die dadelijk langs zij de aak roeide, om daar te hooren dat Peter nota bene bij hem in huis wilde komen. Tegenspartelen hielp niet. Het moest gebeuren zooals Z. M. het wilde. Dat huis van Kist heet nu nog het „Tsaar-Petershuisje.” Daar heb je toch zeker wel eens van gehoord?”

„Ja wel, maar al die bijzonderheden die jij me nu verteld hebt, wist ik toch niet.”

„Die moeten wij, Hollandsche scheepmakers, toch weten. Dank zij tsaar Peter zijn wij door de geheele wereld beroemd geworden. De tsaar kocht van een zekeren Dirk Stoffels een boeier met toebehooren, waarmeê hij met Claes Musch als knecht er op, overal heenvoer, waar hij meende iets belangrijks te kunnen bezichtigen. Hij zag alles veel beter en natuurlijker dan tsaar Nicolaas het nu zien zal, dat spreekt vanzelf.”

„Maar wij zien hem natuurlijker . . . .”

„Daar heb je gelijk aan, vrouw, die slag is jou.”

VII.

De groote feestdag.

Iedereen verheugde zich buitengewoon op den komenden feestdag.

Vrouw Verhaar verlangde er hard naar, maar, be-
weerde haar man, niet half zoo hard als hij.

„Zulk werken als wij tegenwoordig doen, zou je niet lang volhouden, al ben je nóg zoo gezond en sterk.”

En dat was zoo. Het volk werkte ten slotte meer op moed dan op krachten. Tijd om te eten of te slapen hadden ze haast niet. Groot was evenwel de voldoening, die het werk hun gaf. De directie toonde zich ook hoogst voldaan.

De vooravond van den grooten feestdag was eindelijk aangebroken. Als kinderen zoo blij waren al die stoere werkers met hun gerimpelde gezichten en vereelde handen. De dag van morgen zou een gloriëdag zijn voor hen allen.

Dat was Vrouw Verhaar buitengewoon meegevallen, dat haar man na zijn bekeering even vroolijk en opgewekt was gebleven als hij vroeger placht zijn. Ze had wel eens hooren beweren dat vrome menschen altijd kniesooren waren, maar ze werd dagelijks meer van het tegendeel overtuigd.

„Wel nee”, had Verhaar gezegd, toen ze eens met een enkel woord hierop doelde. „Je karakter wordt *geheiligd* door een leven met God, maar nooit heelemaal veranderd. Iemand, die stil is, wordt er niet druk door, en wie vroolijk is niet somber, of omgekeerd. Ieder Christen moet juist volkomen zichzelf blijven. Dat is juist het mooie in Gods schepping. Wij maken wel twee eendere schepen, maar God maakt nooit twee zelfde menschen.”

„We behoeven vanavond niet meer te werken, maar we krijgen om vier uur vrij. Blij toe, want als ik eerst

niet een beetje kon uitrusten, zou ik me te moe voelen om morgen feest te vieren."

Even vóór vieren ging de bel. Het werkvolk moest zich verzamelen voor het kantoor. Hun, die aan het keizerlijk jacht hadden meegewerkt, werd een plaatsje aangewezen heel vooraan, vlak bij de deur.

"Wat zal er nu gebeuren?" werd er nieuwsgierig gemompeld. Daar verscheen de directeur. Hij wenkte een klerk hem een stoel aan te geven, waar hij bovenop ging staan.

"Mannen", begon hij met krachtige stem, "we staan aan den vooravond van een gewichtigen en blijden dag. Zooals ge allen weet, komt tsaar Nicolaas I van Rusland morgen de Marinewerf met een bezoek vereeren. Wie onzer die zich dáár niet op verheugen zou? Door dit bezoek eert de machtige tsaar aller Russen ons vak, onze Marinewerf, en ons dierbaar vaderland.

Tsaar Nicolaas heeft het verlangen niet kunnen onderdrukken ons kleine land te zien en te bezoeken. En als herinnering aan dit bezoek neemt hij op zijn jacht mee het werk onzer handen. Ge hebt uw best gedaan, en wij danken u daarvoor. Het is ons een aangename gedachte dat de keizer zich door ons heeft willen laten dienen.

Wij kunnen niet anders dan deze vereerende opdracht aanmerken als één van de verreikende gevolgen van het bezoek van tsaar Peter de Groote aan ons land. Het is nu ongeveer honderd vijftig jaar geleden dat tsaar Nicolaas' voorganger Noord-Holland bezocht.

Ge weet het allen — niets was dien grooten man te klein. Zijn minzaam en nederig gedrag kwam ons vaderland in alle opzichten ten goede, zoodat we daaraan nu nog dien levendigen handel met Rusland te danken hebben. Ginds in het ver-verwijderde Rusland heeft men een standbeeld opgericht voor Peter den Grooten, in de stad, die naar zijn naam is genoemd en op zijn aanwijzingen gebouwd naar het voorbeeld van Amsterdam. Maar wilt ge wel gelooven dat een dergelijk standbeeld ook in ons land niet misplaatst zou zijn? ¹⁾ Heeft tsaar Peter de Grooten ons niet geopenbaard dat een kleine natie een groot volk vooruit kan zijn in handel en nijverheid, in kennis en kunst? Zijn bezoek aan ons land heeft heel ons volk met nieuwen moed bezielde. Laat de komst van tsaar Nicolaas I morgen bij u dezelfde uitwerking hebben. Acht de eer niet gering

---

¹⁾ Sedert 1911 heeft Zaandam een standbeeld van tsaar Peter den Grooten. Het groote, bronzen beeld, waarop tsaar Peter is afgebeeld werkend aan den boeg van een in aanbouw zijnd vaartuig, is een geschenk van tsaar Nicolaas II, den thans regeerenden keizer van Rusland. Het monument werd met groote plechtigheid onthuld, en door den Russischen gezant aan de gemeente Zaandam overgedragen, die het met blijdschap en dankbaarheid aanvaardde.

Wat onzen vaderlandschen scheepsbouw betreft, behoeven we gelukkig niet op onzen ouden roem alléén te teren. Waar de houten schepen meer door ijzeren vervangen werden, bleef Nederland toch nummer één, al hebben wij het ijzer zelf niet voorradig. Duitschland met zijn vele hoogovens, moge de eer hebben het ijzererts te smelten, ten onzent echter worden de meeste ijzeren Rijnlichters en Keulse aken gebouwd.

Ook wordt de bouw van dokken voor de voornaamste landen in verschillende werelddeelen nog jaar op jaar aan Nederlandsche firma's opgedragen.

dat gij voor Zijne Majesteit hebt mogen werken; daar moogt ge trotsch op zijn! Al hanteert deze tsaar niet zèlf uw gereedschap, geloof me dat hij toch wel zal kunnen beoordeelen hoe gij het gehanteerd hebt.

Wij voor ons kunnen niet anders dan u onze tevredenheid betuigen. Niet alleen met woorden, ook met ter daad willen wij toonen dat we uw ijver en toewijding op den rechten prijs hebben weten te stellen. Opat dat ge onbezorgd zult kunnen feestvieren heeft de directie goedgevonden u allen, onverschillig of ge aan het jacht hebt medegewerkt of niet, u allen zeg ik, twee dagen extra loon uit te keeren. Terwijl dan aan het eind van de week de feestdag toch gewoon als werkdag zal worden uitbetaald . . . .”

„Hoerah! Hoerah! Leve de tsaar!” weerklonk spontaan de vreugdekreet, zóó krachtig dat de directeur er door belet werd voort te gaan met spreken.

Hij beduidde met de hand dat men verder luisteren zou.

„Het extra-loon voor hen, die overwerk hebben gedaan, zullen we thans reeds uitkeeren, alsmede de twee extra dagen aan u allen.”

Op een wenk van den directeur schoof de boekhouder het raam van het kantoor open, en plaatste er het bord voor, waarop voor elk apart het loonbriefje lag met het te ontvangen bedrag. De magazijnmeester had nauwkeurig aantekening gehouden van het aantal werkuren der verschillende vakmannen, en hiervan een afschrift gegeven op het kantoor. Nu werden de nummers afgeroepen, en ieder nam vlug het voor hem bestemde geld

aan. Hoe snel de werklieden, die elk een lootje hadden waarop hun nummer stond, elkander ook opvolgden, toch nam zoo'n loonuitkeering nog heel wat tijd in beslag. Toen ieder het zijne had, vervolgde de directeur:

„Voor we nu uiteengaan om elkander morgen, zoo we hopen, in de gewenschte feeststemming te ontmoeten, heb ik één verzoek. Gedraagt u als goede mannen en huisvaders. Breng deze extra-uitkeering niet naar de herberg. Dáárvoor werd het niet gegeven. Laat ook uw vrouwen en kinderen morgen genieten, en spant alle krachten in om op *waardige* wijze feest te vieren. Niet door schreeuwen en joelen en liederlijk gezang moet gij uw vreugde uiten, maar door een bezadigd en kalm, maar toch opgewekt en vroolijk gedrag.

„Morgenochtend tegen half tien verwachten we uw vrouwen en kinderen binnen de poort om den tsaar te kunnen zien en het welkom toe te roepen. En nu — naar huis!”

Nogmaals weerklonk een luid en krachtig hoerah!

Oude, getrouwde mannen draaiden op hun klompen in het rond, terwijl anderen van louter blijdschap hun pet hoog in de lucht gooiden.

Enkele minuten later was het doodstil op de werf.

Toen Verhaar thuiskwam had hij zijn rechterhand diep in zijn broekzak. Met z'n linker hield hij zijn pijpje in zijn mond; om zijn lippen speelde een oolijk glimlachje.

„Vrouw, waar is nu die magere hongerlijder?”

„Wien bedoel je?” vroeg ze verbaasd. „Toch zeker

onzen dikken Johannes niet? Dat kereltje eet ons de ooren van 't hoofd."

„We hebben hier in huis maar één hongerlijder, en die bedoel ik natuurlijk: ons groene varkentje."

„O, hier, als 't je belieft!" zei ze en pakte het stomme dier haastig uit de kast.

Verhaar zette het midden op tafel.

„Zie zoo, arm beest, nou moet je maar eens goed eten. Je hebt in langen tijd niets van ons gehad!"

Met innig welgevallen liet Verhaar er, tot groote verbazing van zijn vrouw, het eene geldstuk na het andere in neervallen.

„Voel nou eens!" zei hij, „is 't nu nog een mager beestje?"

Zijn vrouw tilde 't op en antwoordde dankbaar:

„'t Schijnt me toe, dat het kleine dier nu zwaar genoeg weegt om er onze winteraardappelen uit te betalen."

„Dat zou ik denken! Nu dus geen zorgen meer, maar morgen vroolijk feest gevierd."

Heel vroeg in den morgen gluurde ieder op zijn beurt door de ruiten om te zien wat voor weêr het was. Gelukkig, het zonnetje scheen, en er woei een aardig briesje. Daar was vrouw Verhaar blij om, anders zou de Maas zoo'n kinderachtigen indruk maken op den tsaar, die zulke groote, snelstroomende en flink deinende rivieren en golven gewoon was.

Iedereen was vroeg uit de veeren, en allen haastten zich om gauw klaar te komen. Alleen oude en zieke

menschen bleven immers vandaag thuis! De zuigelingen werden zelfs op den arm of in den wagen meê uitgenomen.

De straten hadden al vroeg een feestelijk aanzien.

Overal hingen de vlaggen uit. Kleine wit-gejurkte meisjes met oranjesjerpen om en schoon-gewasschen jongens met netgestreken kielen aan en vlaggetjes in de hand gaven kleur en teekening aan heel de omgeving.

Toen het wat later werd zag men bij heele troepjes tegelijk de scheepmakers-vrouwen voor den dag komen. Bijna zonder uitzondering hadden ze haar beste zwarte japonnen aan, waarin de meesten nog getrouwd waren; want vroeger deden de menschen langer met hun goed dan tegenwoordig.

Tegen half tien zag het voor de Marinewerf al „zwart” van menschen. Dadelijk zou je de bel hooren en de poort zien opengaan.

In de verte reeds zag je de groene eerepoort boven alles uitsteken.

Midden in het groen hing een reusachtig wit geverfd bord, mooi uitgeschulpt en met vergulde biezen afgezet. In groote, bijna vierkante letters las men reeds op grooten afstand:

Hulde aan den Tsaar aller Russen.

„Zou de tsaar dat nou kunnen lezen?” vroeg de eene buurvrouw aan de andere.

„Lezen wel, maar of hij 't begrijpen zal is een andere vraag. In elk geval, de minister en de Russische gezant

zijn er bij, en die zullen 't hem wel uitleggen. Wat een menschen al, hè? 't Is te hopen dat we een goed plaatsje zullen krijgen."

Daar ging de bel en even later werd de ijzeren poort geopend. In dichte drommen stroomde groot en klein naar binnen. De mannen liepen recht door naar hun werk, zooals hun bevolen was, de vrouwen en kinderen schaarden zich volgens afspraak ter weerszijden van de prachtige, frisch-groene eerepoort.

Hoe ijverig het volk ook in den regel was, op 't oogenblik werd er meer gepraat dan gewerkt. Iedereen was immers in spanning; wie kon nu alleen aan zijn plicht denken?

„Zouden ze er nog niet aankomen?" fluisterden de vrouwen elkander toe.

„Toe, schik jij eens wat om, ik sta zoo nauw!"

„Mensch, dat kan ik immers niet. Moet je nou net voor dat kleine kind gaan staan? Schiet een eindje op als 't-je-belieft!"

Als de tsaar nog lang weggebleven was, hadden ze vast ruzie gekregen, maar gelukkig kwam er juist tijdig genoeg afleiding, doordat de groote bel ging, zwaar en luid, zoodat je haar overal in 't rond kon hooren.

„Ze komen er aan! Ze komen al!" ging er nu een gefluister door de verschillende gelederen. 't Was als spaarde men zijn stem om die straks te luider te kunnen gebruiken.

Nog enkele oogenblikken — en daar had je den stoet.

Hoog werd het stof opgejaagd door de eerewacht te paard, die voorop reed en ter zijde van de met twee, vier of zes paarden bespannen rijtuigen. Dit, al naar gelang van de waardigheid door de inzittenden bekleed.

Prachtig werd de draai genomen, eerst door de ijzeren en daarna door de groene poort. In matigen draf reed men toen tot voor het kantoor, waar de directeur, de magazijnmeester, de boekhouder en de klerken stonden.

Vroolijk jubelden de vrouwen met luide, schelle stemmen, terwijl de kinderen om het hardst hoerah riepen en met hun vlaggetjes zwaaiden, zoodat aan sommigen hierdoor het uitzicht heelemaal benomen werd. Geleurde snippers werden in de lucht gegooid, zoodat de grond er overal als mede bezaaid scheen.

De machtige tsaar aller Russen had links en rechts allervriendelijkst gegroet.

Zoodra de rijtuigen stilstonden steeg men uit, en dadelijk ging het de werf op.

De directeur vergezelde het hooge bezoek, en legde alles zoo goed mogelijk uit. Een tolk bracht het gesprokene dan weêr ter kennis van den tsaar.

De rondgang over de ruime werf nam heel wat tijd in beslag. Met de grootste belangstelling werd alles in oogenschouw genomen. Zoo nu en dan nam Z. M. zelf eenig gereedschap op, om te beproeven hoe het gehanteerd moest worden.

Tegen twaalven begaf het doorluchtige gezelschap zich naar het jacht. Men vond daar de kinderen in wijden kring aan den oever geschaard, die bij nadering van

den vorst geestdriftig het Wilhelmus van Nassouwe begonnen te zingen.

Onbeweeglijk bleef Z. M. staan tot het gezang geëindigd was.

Toen ging de bel ten teeken dat het werkvolk naar huis mocht gaan. De tsaar wendde zich om, en volgde met de oogen de haastige bewegingen der mannen, die fluks het gereedschap opbergden, en zich verwijderden van het in aanbouw zijnde schip. Sommigen lieten zich afglijden langs de palen van het houten steigerwerk; anderen waagden een flinken sprong, of holden de leer af. 't Was een aardig bedrijvig schouwspel, waar de keizer veel vermaak in scheen te hebben.

In vroolijke opgewondenheid liepen de kinderen hun vaders of broers tegemoet, terwijl de vrouwen achter hen aankwamen, met de kleintjes op den arm.

Hoe ongedwongen allen zich ook bewogen, toch werd de rust geen oogenblik verstoord. Bij de voorpoort ontstond zelfs geen gedrang, daar ieder ordelijk zijns weegs ging.

Terwijl de tsaar aandachtig naar het werkvolk keek, nam de directeur tersluiks de uitdrukking waar van het gelaat van Z. M. Hij scheen zoo al niet bewondering, dan toch hooge tevredenheid te lezen in de trekken van den vorst.

Het werkvolk gedroeg zich flink en frank, juist zooals de directeur had verwacht; hij glimlachte zèlf-voldaan.

„Wat staat er nu voor vandaag verder op ons program?”

vroeg vrouw Verhaar na het middageten. „Ik heb den tijd en ben tot je beschikking. 'k Houd vandaag Zondag; morgen zal 'k de vaten wel wasschen en de potten en pannen doen. Als 'k nog even de kruimels heb opgeveegd en 't stof een beetje afgenomen, ben ik voor 't verdere van den dag heelemaal klaar.”

„Laten we dan straks eerst even op den dijk gaan kijken, en vanavond een poosje naar vader en moeder Verduin gaan”, stelde haar man voor. „Maar zij, die meêgewerkt hebben aan het jacht, moeten over twee uur nog weer even op 't appél zijn.”

„Zoo, waarom?”

„'k Vermoed en hoop dat de tsaar ons zijn tevredenheid zal willen betuigen over ons werk. Op 't oogenblik gebruikt Z. M. met zijn gevolg het noenmaal op zijn schip. Ik heb in de eetzaal den feestdich gereed zien staan. Daar zou jij je oogen aan vergast hebben! De directeur was ook onder de genoodigden. Aardig voor hem, hè?”

„Nou, 'k zou er ook wel bij hebben willen zijn, alleen maar om alles eens te zien . . .”

„Ja, want 't eten zou mij dáár niet lekkerder hebben kunnen smaken dan vanmiddag hier”, zei Verhaar dankbaar, terwijl hij zich den mond nog eens afveegde.

„Maak je dan maar gauw klaar; we nemen Johannes toch ook meê? Als hij moe wordt, kan ik hem wel een eindje dragen?”

Dapper stapte het kleine kereltje tusschen vader en moeder in.

't Was buitengewoon gezellig op den dijk. Overal zag

je verheugde gezichten en net-gekleede menschen en kinderen. Het heerlijke zonnetje gaf aan alles een bijzonder feestelijken glans.

Op den terugweg keek Verhaar op zijn horloge.

„We moeten een beetje aanstappen; ik moet zorgen op tijd op 't jacht te zijn, en ik heb beloofd vader even af te halen. 'k Ben blij dat die oude man dat nou nog beleeft. Zijn werk zal stellig geprezen worden.”

In spanning wachtte vrouw Verhaar de terugkomst af van haar man. Johannes was naast haar op zijn stoel in slaap gevallen. Hij leunde voorover op tafel, zijn hoofdje rustend op zijn beide mollige knuistjes.

Met innig welgevallen zag de jonge moeder neêr op haar kind. Haar oogen gingen open voor haar groot levensgeluk. Wat ontbrak haar nog? Hoe kon zij ooit klagen? Had ze niet een besten man en een gezonden flinken jongen? 't Was of er een sluier weggevaagd werd van voor haar oogen en zij iets zag van de goedheid Gods.

„Mijn man heeft gelijk”, zei ze zacht bij zichzelf, „God is goed, onuitsprekelijk goed voor ons. 'k Wou dat ik iets had van zijn geloof. Hij gaat zoo rustig en dankbaar door 't leven, onder alles door vol vertrouwen denkend: God zal zorgen. 'k Wou dat ik 't ook kon, maar ik ben nu eenmaal anders, en niet zooals hij.”

Ongeveer een half uur later was Verhaar weêr bij zijn vrouw thuis.

„Wat was er? Wat moesten jelui eigenlijk komen doen?”

Verhaar nam zijn beste pet van 't hoofd en ging stil op zijn stoel bij het raam zitten. Hij scheen ontroerd.

„'k Zal je alles wel vertellen, alles, maar je moet geduld hebben, en niet zoo haasten.”

Zijn vrouw keek hem aan, en merkte op hoe ernstig maar toch opgewekt zijn blauwe oogen haar tegenblonken.

„Je kijkt met geloofsoogen”, zei ze vriendelijk glimlachend. „Heb je wat goeds ondervonden?”

„Dat heb ik zeker. God heeft me verrast in de hoogste mate. En wat is deze dag een gloriëdag voor mijn ouden vader. 'k Wou dat je hem gezien had. 'k Geloof dat hij moeite had om op zijn beenen te blijven staan. Hij zei niets, en hij zag niets... maar de tsaar zal wel begrepen hebben dat het niet voortkwam uit ondankbaarheid, maar door blijde verrassing....

„Zoo je weet moesten we allemaal present zijn om twee uur. We stonden een beetje bij elkaar te praten op het dek, toen we van beneden de boodschap kregen dat de tsaar er aankwam. Onmiddellijk gingen we in 't gelid staan. We waren allemaal in spanning wat er gebeuren zou of wat we te hooren zouden krijgen....

„Toen liet de keizer ons zijn tevredenheid betuigen over het afgeleverde werk. Z. M. had altijd wel gehoord dat de Hollanders zulke „bazen” waren als 't op scheepbouwen aankwam, maar de sierlijkheid en deugdelijkheid van het nieuwe salon had zelfs zijn stoutste verwachting overtroffen. Ons werk zou in Rusland tot een voorbeeld gesteld worden.... en toen.... en toen....”

Verhaar veegde met z'n vlakke hand zich langs de

beide oogen, en slikte eens. Daarna keek hij naar boven, naar de zoldering, en bedwong zich zoo goed hij kon. Hij wilde zijn ontroering meester blijven.

„.... En toen .... werd Vader gewenkt naderbij te komen, waarop de tsaar zelf hem, als den leider van het werk, een gouden horloge terhand stelde met een zwaren gouden ketting er aan .... De goeie man kon zijn oogen nauwelijks gelooven, en stamelde heelemaal ontdaan een paar onverstaanbare woorden ....”

„Straks Vader gauw even gaan gelukwenschen met deze hooge onderscheiding”, zei vrouw Verhaar zacht. Ook zij was getroffen.

„Schuif dat theeblad eens even wat opzij, vrouw.”

Maar terwijl hij 't vroeg deed hij het zelf al. Nu nam hij zijn tabaksdoos uit zijn zak, en haalde er een dubbelen gouden ducaat uit, ter waarde van twaalf gulden. Deze legde hij midden op de geverfde tafel, vlak vóór zijn vrouw, zoodat ze het geldstuk kon zien schitteren en blinken. En hij zei met van aandoening bevende stem:

Ze zullen u van allen kant,
Zelfs uit het allerverste land,
Vereeren met geschenken.

Besluit.

Vele, vele jaren zijn voorbij gesnel.

We zijn in de laatste maand van het jaar, en schrijven nu 1908.

De dagen zijn kort en somber, het wordt haast niet licht. Een zware nevel hangt over het koude, klamme land, dat heel wat te verduren heeft van ons onaangenaam klimaat.

De groote stad Amsterdam ziet even waterig uit haar oogen als een zwaar-verkouden menschenkind.

Toch ziet ge op grachten en pleinen, in nauwe en breede straten, overal heerén en dames, jongens en meisjes, kantoorclerken en winkelbedienden, die de omgeving wat opvroolijken, evenals de groote, hier en daar verlichte winkelramen, eenzelfde poging wagen.

Die menschen en die huizen willen zich niet laten beïnvloeden door het triestige weér, of door het bijna afgeleefde jaar.

Doch zie — daar komt een begrafenisstoet aan. Langzaam trekken de zwarte paarden de zware rouwkoets voort, gevolgd door een drietal zwarte rijtuigen, waarvan de gordijntjes gesloten zijn. De inzittenden willen de voorbijgangers liever niet zien, evenals dezen onwillekeurig het hoofd afwenden, om zich het kleine beetje opgewektheid dat ze hebben door zulk een droevig schouwspel niet te laten ontrooven.

Niet één is er, die stil blijft staan of het hoofd ontbloot. Niemand, die zich ook maar afvraagt wie daar begraven zou worden.

Langzaam beweegt de stoet zich voort, zoo plechtig als mogelijk is tusschen karren en wagens, onder tramgezoem en auto-getoeter.

Buiten de stad wordt het rustiger, meer in overeen-

stemming met de droeve plechtigheid, waarvan we zoo aanstonds getuigen zullen zijn.

Dicht bij het kerkhof wordt het echter weër drukker op den weg. Men ziet hier en daar troepjes menschen, die zich tezamen in ééNZelfde richting begeven — naar de laatste rustplaats der dooden.

Zij weten wél wie er grafwaarts wordt gedragen. Uit zuivere belangstelling komen zij hier, niet uit nieuwsgierigheid.

Het heengaan van den vijf-en-tachtigjarigen grijsaard was voor hém wel gewin, maar voor deze allen een verlies.

Want mijnheer Verhaar was bemind bij jong 'en oud, bij rijk en arm. Hier, op het kerkhof, komt het pas uit, hoeveel vrienden en kennissen hij heeft gehad.

Jarenlang heeft hij onder hen verkeerd, en hen gediend met zijn gaven en talenten, met zijn aangenaam gezelschap en zijn bemoedigende woorden — totdat eindelijk de engel des doods, die nog nooit iemand overgeslagen of vergeten heeft, ook bij hem aanklopte.

Gode zij dank, hij was bereid, hij was gaarne bereid te gaan naar het Huis zijns Vaders met de vele woningen.

Omstreeks 1848 of 1849 was de Marinewerf van Rotterdam opgeheven en het volk verplaatst en verdeeld.

De een werd naar het Nieuwediep gezonden, de ander naar Hellevoetsluis; velen naar Amsterdam.

Op zijn verzoek werd Jan Verhaar geplaatst en ingedeeld op de Marinewerf te Amsterdam. Zij hadden toen

nog altijd maar één kind, later hebben zij er verscheidene bij gekregen.

Het afscheid van Rotterdam was hem zwaar gevallen. Hij had er zelfs zóó tegen opgezien, dat hij eerst zijn ontslag had genomen en in Rotterdam was blijven wonen. Spoedig begreep hij evenwel dat dit toch niet aanging.

Zoo trok hij dan heen naar Neerlands hoofdstad, Rotterdam met al zijn herinneringen achterlatend.

Wat had hij daar al niet beleefd! Wat had hij er genoten, maar ook geleden!

In den eersten tijd na zijn bekeering had hij heel wat te verduren gehad van zijn kameraads. Niet altijd werkte hij tusschen zulke gezellen als Van Vliet en Hoogeboom.

Hoe menigmaal werd hem een plaats gewezen tusschen vloekers en drinkers. En dan kwam het er op aan, voor de eere zijns Gods uit te komen!

Hoeveel spot en smaad had hij vaak te verdragen gehad, als hij een waarschuwend woord liet hooren!

Er was een tijd geweest, dat men hem met rust liet.

Het was in dat verschrikkelijke jaar, toen de cholera woedde in Rotterdam. Toen werden zelfs de ergste spotters stil, en de vloekers zwegen. Toen sprak men zelfs gaarne met hem, die onder alles door zoo rustig en kalm bleef, over het vreeselijk gevaar, waarin zij dag aan dag verkeerden.

's Avonds, bij het verlaten van de werf, werd er een hartelijke groet gewisseld, want ze wisten het, morgen zouden er weér verscheidenen van hen ontbreken bij het werk. Het aantal der gezonden werd dagelijks kleiner.

's Morgens wachtte men elkander op voor de poort, om te zien wie er gemist werden. De een begroette den ander al in de verte met oprechte hartelijkheid, maar met geveinsde vroolijkheid, en een oppervlakkig:

„Zoo, kerel, ben je nog gezond?”

Maar in hun aller hart was angst en vreeze, en de gedachte: „vandaag is hij, en morgen ben ik aan de beurt.”

De grootste „slokkers” liepen zelfs de herberg voorbij om naar de kerk te gaan.

Wat de vreeze des doods al niet teweeg kan brengen! Gelukkig bleef Verhaar met vrouw en kind gespaard.

Onder Gods zegen werden, dank zij z'n oppassend gedrag, zijn verdiensten steeds meerder, zoodat er in later jaren een groote mate van welvaart in zijn woning heerschte.

Toen zijn geloof maar eenmaal ècht gebleken was, had God de beproeving weggenomen, en hem, zonder dat hij den Zondag ontheiligde, ruimschoots doen verdienen.

Te oud geworden om te werken kon hij gerust „het bijltje er bij neerleggen”, en toch onbezorgd leven.

Velen in Amsterdam, vooral onder het jongere geslacht, kenden Verhaar niet anders dan als „de oude heer Verhaar.”

Het mooie sneeuw witte haar deed hem een deftigen indruk maken. Nog altijd sierde hem een frissche gelaatskleur. Zijn kaarsrechte houding kwam voordeelig uit in z'n zwartlakensche pak.

Reeds lang was het eelt uit zijn handen verdwenen. Geen wonder, daar hij geen hamer of vijl, maar slechts een wandelstok te hanteeren had.

Hoewel reeds hoogbejaard, bleef hij toch dezelfde opgewekte, gezellige prater.

Wat kon hij smakelijk vertellen! Als hij het woord had, zwegen de anderen uit het gezelschap onwillekeurig.

Gaarne en met liefde sprak hij over zijn vrouw, die hem voorging naar den hemel.

Herinnert ge u nog, hoe we hem op een Zondagavond, toen zijn vrouw met hem meê geweest was naar de kerk, tot haar hebben hooren zeggen:

„k Hoop niet alleen, maar ik geloof vast, dat je vroeg of laat tot beter inzicht zult komen... ik zal voor je blijven bidden, tot je zèlf durft getuigen het eigendom van Christus te zijn...” en dat zijn vrouw toen antwoordde: „Dan kon je wel eens jaren lang voor me moeten bidden.”

't Is precies zoo uitgekomen.

Maar Verhaars geloof, in het begin zoo klein, doch langzamerhand uitgegroeid tot een alles-overwinnend en nergens-voor-terugdeinzend geloof, werd niet beschaamd.

Toen juffrouw Verhaar stierf, kon zij aan haar man zeggen dat zij hem slechts een kleinen tijd voorging.

Die laatste jaren vielen hem evenwel lang.

Maar nu waren ze ten einde, en had men zijn zielloos lichaam gebracht in het koude, donkere graf.

Langzaam schuifelden de menschen tot dicht bij de geopende groeve.

Eerbiedig ontblootten de mannen het hoofd, toen de predikant het woord nam.

De kring van familie en vrienden was zóó groot, dat zij, die aan den uitersten rand stonden, den spreker nauwelijks konden verstaan. Slechts hier en daar vingen zij een paar zinnen op, genoeg om te begrijpen wat er gezegd werd.

Hier aan dit graf werd niet de mensch verheerlijkt, maar Christus, die Zijn genade in den ontslapene had doen uitschitteren. Wel mocht getuigd worden van de rijke gaven waarmeê hij gesierd was, en die hij tot in hoogen ouderdom met grooten ijver wist te gebruiken in dienst van de kerk des Heeren, waarin hij een lange reeks van jaren het ambt van ouderling had bekleed. Hoe gaarne ging hij enkele avonden per week er op uit om te troosten, te bemoedigen of te vermanen. Geen trap was hem te hoog, geen woning te schamel. Als hij maar eerst gezeten was, wist hij het gesprek weldra zoo te leiden, dat hij van de genade en de liefde van zijn Koning getuigen kon.

Was het wonder, dat iets van deze dingen bij zijn geopende groeve werd genoemd?

God had aan hem vervuld:

Hij zal genade en eere geven;

Hij zal hun 't goede niet in nood

Onthouden, zelfs niet in den dood,

Die in oprechtheid voor Hem leven.

I N H O U D.

	Bladz.
Woord vooraf	3
I. De familie Verhaar	7
II. Jong getrouwd	24
III. Nood leert bidden	38
IV. Verschil van inzicht	53
V. Troost in druk	65
VI. Een onverwachte gebeurtenis	76
VII. De groote feestdag	89
Besluit	103
